

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017- 2020

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Stefan Białawski

GRANOWO – czerwiec 2017

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE
GRANOWO NA LATA 2017-2020

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE.....	3
1.1 Metodologia.....	4
1.2 Nadrzędne dokumenty strategiczne	6
2. DIAGNOZA GMINY GRANOWO	15
2.1 Uwarunkowania Gminy Garnowo.....	15
2.1.1 Charakterystyka Gminy.....	15
2.1.2 Stan i Struktura Ludności.....	16
2.1.3 Demografia.....	18
2.1.4 Problemy społeczne z perspektywy OPS	21
2.1.5 Kwestia ubóstwa i marginalizacji.....	31
2.1.6 Kwestia rodziny i dziecka	31
2.1.7 Kwestia osób niepełnosprawnych i starszych	32
2.1.8 Kwestia osób bezrobotnych	35
2.1.9 Identyfikacja najważniejszych problemów	43
3. ANALIZA SWOT	48
3.1 Zasoby umożliwiające rozwiązywanie problemów społecznych	53
3.1.1 Podsumowanie części diagnostycznej i prognoza zmian.....	53
4. KONSTRUKCJA STRATEGII.....	58
4.1 Misja.....	58
5. PLANY STRATEGICZNE NA LATA 2017-2020	60
5.1 Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej	65
5.2 Wsparcie rodzin ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży	68
5.3 Integracja społeczna	71
5.4 System wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych	73
6. MONITORING i EWALUACJA	76
6.1 Wskazniki efektywności realizacji strategii.....	76
6.2 Cechy programów i projektów	77
Spis tabel	78

1. WPROWADZENIE

Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i niepublicznych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzonych na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin. Strategia opracowana dla struktury gminy jest dokumentem szczególnym, który odnosząc się w swych zapisach kierunkowych do zadań i możliwości realizacyjnych samorządu gminnego musi brać pod uwagę przesłanki wynikające z działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego. W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany przy wsparciu ze strony *Centrum Badań Analiz i Projektów Europejskich „CBAiPE” w Zielonej Górze*. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2020 roku.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Granowo na lata 2017-2020 składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, diagnostycznej i programowej. Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu – są w niej przedstawione: aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna, oraz analiza dokumentów strategicznych, z którymi powinna korespondować strategia. Część diagnostyczna dokumentu zawiera charakterystykę gminy, informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej jego mieszkańców oraz diagnozę problemów społecznych w gminie opartą na badaniu źródeł zastanych oraz z przygotowanych opracowań i konsultacji. W podsumowaniu części diagnostycznej, po nałożeniu wyników dokonanej analizy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu gminnego, zostały wskazane najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej dokumentu. Ponadto pokazany został związek zidentyfikowanych problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji.

1.1 METODOLOGIA

Ramy prawne tylko częściowo definiują zakres dokumentu strategicznego jakim jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Realizowane przez samorządy dokumenty programowe mają różnorodny zakres od bardzo szerokiego - co zbliża je w istocie do strategii polityki społecznej, po ograniczone do zadań jednostki właściwej do spraw pomocy społecznej. W niniejszej strategii, jej zakres wyznaczono poprzez zdefiniowanie problemu społecznego - jego skali i zasięgu oddziaływania.

Problemy społeczne doczekały się na łamach literatury socjologicznej i politologicznej licznych definicji i wyjaśnień. Na potrzeby niniejszego dokumentu problemy społeczne będziemy traktować jako występujące obecnie lub mogące się pojawić w niedalekiej przyszłości zjawiska niepożądane, które dotyczą lokalnej społeczności przyczyniając się do jej wykluczenia, a nawet marginalizacji społecznej. Analizując możliwości rozwiązywania problemów społecznych przez samorząd lokalny należy wziąć pod uwagę możliwości kompetencyjne poszczególnych podmiotów lokalnej polityki społecznej oraz możliwości finansowe samorządu lokalnego. Dopiero zestawiając te podstawowe elementy wraz ze zidentyfikowanym w trakcie prac diagnostycznych katalogiem problemów społecznych można dokonać planowania strategicznego.

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy wynika wprost z art. 17.1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości są to m.in.:

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z 2009, Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146)

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty edukacji publicznej i budownictwa socjalnego. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aby w konsekwencji doprowadzić do integracji społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2020 rozwijając myśl planistyczną zawartą w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poprzedniego dokumentu jest w znacznej mierze zbliżona do niego układem, choć pojawiają się zmiany zarówno w zakresie prognozy, jak i sposobu wdrażania planowanych działań.

Dokument zawiera diagnozę sytuacji społecznej i prognozę zmian problemów społecznych w perspektywie do roku 2020. Identyfikacja najważniejszych kwestii społecznych została skonstruowana na podstawie przedłożonych materiałów statystycznych i urzędowych a także instrumentów analizy strategicznej, do których należy zaliczyć identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT). Z diagnozy wynikają obszary problemowe, nad którymi winna skupić się lokalna polityka społeczna. Ujęte w formę misji, celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań, w sposób praktyczny wyznaczają działania poszczególnych podmiotów. Część programowa została ujęta w formie tabelarycznej, zawierającej cele, kierunki oraz realizatorów poszczególnych działań, czas ich realizacji oraz wskaźniki ich wykonania.

1.2. NADRZĘDNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Konstruując strategię rozwiązywania problemów społecznych dla gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa powiatu czy gminy pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Granowo na lata 2017-2020 jest spójna z poniższymi dokumentami.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie roku 2020 wyznaczonych zostało 5 celów obejmujących:

- zatrudnienie (75% osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę),
- badania i rozwój oraz innowacje (na inwestycje w badania i rozwój oraz w innowacje, powinniśmy przeznaczać 3 % PKB Unii – łącznie ze środków publicznych i prywatnych),
- zmiany klimatu i energię (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z roku 1990, 20% energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20%),
- edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10%, a co najmniej 40% osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe),
- ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln).

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Komunikat Komisji Europejskiej „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej”

Komunikat wydany został w dniu 25 października 2011 r. Komisja Europejska zwraca uwagę na znaczącą rolę jaką ekonomia społeczna odgrywa w strategii „Europa 2020” w aspekcie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. W gospodarce społecznej w UE zatrudnionych jest ok. 11 mln

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

osób, co stanowi 6% całkowitego zatrudnienia. Komisja Europejska zaproponowała w Komunikacie szereg rozwiązań zmierzających do wzmocnienia roli ekonomii społecznej. Działaniami tymi są:

- 1) poprawa dostępu do finansowania realizowana przez:
  - uznanie przedsiębiorstw społecznych za priorytet inwestycyjny Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (dalej EFS),
  - utworzenie ram dla etycznych funduszy inwestycyjnych,
  - łatwiejszy dostęp do mikrokredytów,
- 2) poprawa promocji ekonomii społecznej za pomocą:
  - zwiększenia rozpoznawalności ekonomii społecznej,
  - utworzenia publicznej bazy danych oznakowań i certyfikatów oraz platformy wymiany danych i informacji,
  - zestawienia dobrych praktyk,
- 3) poprawa otoczenia prawnego zakładająca m.in.:
  - silniejsze wykorzystanie elementu jakości w procedurze zamówień publicznych,
  - uproszczenie stosowania zasad pomocy publicznej w przypadku usług społecznych i lokalnych,
  - zwiększenie znaczenia kryteriów i warunków pracy w zamówieniach publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie, w szczególności w zakresie poprawy promocji ekonomii społecznej.

Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu: Uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE

Komunikat został wydany w dniu 20 września 2011 r. Komisja podkreśla znaczenia wolontariatu dla tworzenia i rozwijania kapitału ludzkiego i społecznego. Uznaje go za jeden z kluczowych czynników integracji i wzrostu zatrudnienia oraz element poprawy spójności społecznej. Zaznacza, że wolontariusze uczestniczą w kształtowaniu społeczeństwa europejskiego, a część z nich aktywnie współtworzy Europę obywatelską. Ponadto wolontariat przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” (w szczególności do osiągnięcia do roku 2020 docelowej stopy zatrudnienia w UE, wynoszącej 75%). Dzieje się tak, gdyż wolontariat umożliwia zdobywanie i podnoszenie kompetencji oraz przystosowywanie się do zmian na rynku pracy.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie w szczególności w zakresie promowania i rozwoju wolontariatu.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. Przyjmuje się, że proces wdrożenia strategii będzie obejmował takie działania jak:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej,
- upowszechnienie i wdrażanie rozwiązań zwiększających kontrolę społeczną nad działaniami administracji publicznej wszystkich szczebli,
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami,
- różnorodne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym,
- rozwijanie i promocja indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy,
- stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego,
- ułatwienie działalności organizacji obywatelskich,
- wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej, stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- dostęp do pracowników socjalnych,
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- realizacja NSIS przez samorządy terytorialne,
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli. Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych SRKL odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości. Realizacja celów Strategii

Rozwoju Kapitału Ludzkiego powinna, w perspektywie roku 2020, pozwolić na to, by Polska, dzięki rozwiniętemu rynkowi pracy i wysokiemu

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu jest bezpośrednim odniesieniem do 9 priorytetu Wspólnych Ram Strategicznych, określa założenia polityki państwa w w/w zakresie. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji stanowi dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii Rozwoju Kraju 2020 oraz Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego. Podstawowym problemem dla krajowego programu jest niezdolność gospodarstw domowych do pokrywania wydatków koniecznych, związanych z podstawowymi potrzebami ich członków w wymiarach biologicznym i społecznym, zobowiązaniami z przeszłości (spłacanie zaległości i długów) i przynajmniej minimalnymi oszczędnościami (zabezpieczenie w razie nagłych i nieprzewidzianych wydatków) Aby ten problem zminimalizować należy oddziaływać na warunki w jakich funkcjonują gospodarstwa domowe, aby mogły one podejmować dobre dla siebie i społeczeństwa decyzje o inwestowaniu w swój potencjał zatrudnieniowy i zarobkowy oraz decyzje dotyczące poziomu jego realizacji przez ich dorosłych członków. Celem całej Unii Europejskiej jest zmniejszenie skali ubóstwa lub wykluczenia społecznego o 20 mln osób. Odpowiedni cel krajowy przyjęty przez Polskę brzmi: obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprawacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy. W związku z tym przyjęto 6 priorytetów do realizacji w/w programu:

- Priorytet I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży.
- Priorytet II. Zapewnienie spójności działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych dzieci i młodzieży.
- Priorytet III. Aktywna integracja w społeczności lokalnej.
- Priorytet IV. Bezpieczeństwo i aktywność osób starszych.
- Priorytet V. Zapobieganie niepewności mieszkaniowej i przeciwdziałania bezdomności.
- Priorytet VI. Zarządzanie i zmiany strukturalne systemu integracji społecznej.

Opracowanie krajowego programu dotyczącego walki z ubóstwem jest warunkiem wstępnym pozwalającym na korzystanie z Europejskiego Funduszu Społecznego w kolejnej perspektywie programowej.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.

Od lat w świadomości funkcjonuje stereotyp Wielkopolski gospodarnej, regionu dynamicznego, wyróżniającego się na tle kraju. Ponowna analiza sytuacji społeczno-gospodarczej pokazuje, iż obraz ten jest również dużym uproszczeniem. Z diagnozy społeczno-gospodarczej, jaką opracowano na potrzeby dokumentu wynika, iż we wnętrzu województwa ukryte są problemy, których skala mierzona wielkością obszaru, na którym występują, czy liczbą osób, których one dotyczą, nie jest mniejsza, niż w województwach uznanych za problemowe. Ponadto okazuje się, że nie we wszystkich dziedzinach województwo należy do krajowych liderów. Dotyczy to szczególnie poziomu wykształcenia, nakładów na badania i rozwój, czy innowacje, a więc dziedzin, od których przede wszystkim zależy konkurencyjność u progu XXI wieku.

Przemiany społeczne w Wielkopolsce nie nadążają za przemianami politycznymi i gospodarczymi. Po kryzysie tradycyjnie pojmowanego państwa opiekuńczego powstała pustka, której nie wypełniają jeszcze w odpowiedni sposób struktury społeczne i administracyjne. Istnieją bariery w dostępie do rynków, dóbr, usług i instytucji. Sytuacja ta potęguje wzrost różnicowań oraz marginalizację jednostek, grup lub obszarów. Dominacja reguł rynkowych, procesy cywilizacyjne i globalizacja grożą w najbliższych latach dezintegracją społeczną. Przeciwdziałanie tym zjawiskom jest jednym z warunków osiągnięcia odpowiedniego poziomu konkurencyjności regionu. W ostatnich latach nastąpiła istotna zmiana struktury demograficznej ludności. Prognozy wskazują, że będzie ona postępować dalej. Ważny wymiar społeczny ma spadek dzietności. Grozi to w perspektywie kolejnych kilkunastu lat zmniejszeniem liczby ludności. Przede wszystkim wzrośnie udział ludności w wieku poprodukcyjnym. Zmieniają się też relacje między liczbą ludności posiadającą własne źródła dochodów, a liczbą ludności utrzymującą się ze świadczeń społecznych. Ponadto, stale obserwowany jest, i może się pogłębiać, wzrost udziału rodzin bezdzietnych i niepełnych. Ważnym problemem jest niepełnosprawność. Szczególnie niepokojący jest wzrost udziału niepełnosprawności biologicznej. Problemem jest także coraz wyższa średnia wieku niepełnosprawnych. Dziś stanowią oni już prawie połowę osób w wieku emerytalnym. Niepokojące jest także to, iż zdecydowana większość niepełnosprawnych utrzymuje się ze świadczeń społecznych. Przemiany społeczno-gospodarcze przyczyniły się do wzrostu rozwarstwienia ekonomicznego, przy czym niskie dochody dotyczą przede wszystkim rodzin wielodzietnych, długookresowo bezrobotnych, osób z niskim wykształceniem oraz znacznej części rolników indywidualnych. O zagrożeniu ubóstwem decyduje przede wszystkim miejsce na rynku pracy oraz w znacznym stopniu miejsce zamieszkania. Szczególnie niebezpiecznym skutkiem pogłębiających się różnic społecznych jest ich dziedziczenie. Rozwarstwienie ekonomiczne skutkuje także zróżnicowanym dostępem do infrastruktury, do usług społecznych, opieki socjalnej, medycznej, co utrwala wzrostu liczebności grup marginalizowanych. Osiągnięcie odpowiedniego poziomu spójności społecznej będzie jednym z najważniejszych wyzwań rozwojowych w najbliższych kilkunastu latach. Istotnym potencjałem, który może przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych są organizacje pozarządowe oraz skłonność Wielkopolan do samoorganizacji. Dlatego też jednym z najważniejszych wyzwań rozwojowych w najbliższych latach będzie sprostanie przemianom społecznym oraz budowa społeczeństwa obywatelskiego.

Spójność społeczna, obok ekonomicznej i terytorialnej, jest jednym z najważniejszych aspektów rozwoju. Problemy społeczne są czynnikiem ograniczającym tempo rozwoju gospodarczego. Z drugiej jednak strony, wzrost gospodarczy przyczynia się do zwiększania różnic społecznych. Obszar działania tego celu jest najbardziej zróżnicowany ze wszystkich celów strategicznych. Obejmuje takie elementy, jak zdrowie, opieka społeczna, przeciwdziałanie patologiom, zwiększanie bezpieczeństwa we wszystkich jego formach, przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym, wspieranie integracji społecznej oraz umacnianie tożsamości regionalnej i narodowej. W realizacji działań w tym obszarze tkwi jedno ze źródeł konkurencyjności Wielkopolan.

Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.

Strategia polityki społecznej Województwa Wielkopolskiego uwzględnia zarówno ciągłość, jak i zmianę działań w sferach decydujących o warunkach i jakości życia populacji (zwłaszcza kondycji zdrowotnej populacji) – obok kontynuacji wielu sprawdzonych, realizowanych i koniecznych programów musi nie tylko uzupełnić ujawnione w odtworzonych celach i kierunkach polityki społecznej braki, lecz także poszerzyć spektrum działań zgodnie z kierunkami wyznaczonymi przez strategię rozwoju kraju i regionu, polityki sektorowe oraz dyrektywy unijne.

Podstawą wzrostu potencjału gospodarczego, źródłem dobrobytu i pozycji kraju/regionu/społeczności, a także bazą budowania jakości życia ludzi są „ukryte zasoby” państwa/populacji, „ukryte właściwości” ludzi, zbiorowości i instytucji – w tym przede wszystkim *kapitał intelektualny*. Ujawnione w toku diagnozy rozproszenie kapitału ludzkiego i intelektualnego w Województwie Wielkopolskim, nie pozostanie bez wpływu na kształtowanie w najbliższej przyszłości potencjału gospodarczego, kulturowego i społecznego regionu – to zobiektywizowana przesłanka konieczności budowania szeroko rozumianej polityki społecznej, wykraczającej poza funkcje czysto socjalne, interwencyjne.

W pierwszej kolejności konieczne jest zatem bardziej efektywne realizowanie programów likwidacji barier utrudniających dostęp do edukacji, do których należą:

1. brak placówek oświatowych w środowisku zamieszkania (np. *niedostatek przedszkoli na wsi, brak dostępu do zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, niedostateczna sieć placówek i form oświaty permanentnej*),
2. utrudnienia komunikacyjne, zwłaszcza związane z dostępem do szkół ponadgimnazjalnych,
3. czynniki materialne (*brak środków na edukację dzieci w rodzinach o niskich dochodach*).

Niezbędnym segmentem wojewódzkiej strategii polityki społecznej stać się także powinny zintensyfikowane działania zmierzające do dostosowania systemu oświatowego w całym województwie i w środowiskach lokalnych do wyzwań społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy (patrz: *strategia oświatowa, e-wielkopolska*) oraz rozwijania aktywnej współpracy różnych podmiotów lokalnego życia gospodarczego, społecznego i politycznego na rzecz szeroko rozumianej edukacji dla wszystkich pokoleń (*urzeczywistnienie koncepcji kształcenia ustawicznego*).

W kształtowaniu zasobów ludzkich (*baza rozwoju*) duże znaczenie mają warunki życia i zdrowie populacji - w zachowaniu i umacnianiu zdrowia znaczącą rolę odgrywa stan środowiska naturalnego, warunki i styl życia mieszkańców, a także funkcjonowanie systemu opieki zdrowotnej. Istotna, mierzalna poprawa stanu zdrowia następuje proporcjonalnie do wzrostu zamożności społeczeństwa,

poziomu wykształcenia, zmniejszenia bezrobocia i poprawy warunków pracy oraz poprawy warunków mieszkaniowych.

Bezpośredni wpływ na stan zdrowia człowieka, ma także zmiana stylu życia, polegająca na zmianie nawyków dietetycznych, regularnej aktywności fizycznej, zdobyciu umiejętności radzenia sobie ze stresem oraz zaprzestaniu palenia tytoniu. Wszystko to winno stać się przesłanką *niezwłocznego* opracowania strategii polityki zdrowotnej dla Województwa Wielkopolskiego i budowania na jej podstawie programów zdrowotnych wykraczających poza zadania interwencyjne i leczniczo-rehabilitacyjne systemu zdrowia (*wstępny projekt takiej strategii zamieszczono w Aneksie 6*).

Wiele wskazuje na to, iż nastawiona na poprawianie jakości życia obywateli, krajowa i regionalna polityka społeczna najbliższych lat, nie będzie efektywna bez wykorzystania przez sektor publiczny potencjału organizacji ochotniczych. Tym bardziej, że wśród konsumentów (*klientów, adresatów, podopiecznych*) usług społecznych coraz bardziej traci na znaczeniu odpowiedź na pytanie KTO organizuje i finansuje świadczenia w sektorze socjalnym, zyskuje natomiast ocena JAK są one realizowane i dopasowane do potrzeb konkretnych społeczności.

Kluczem do rozwiązywania dylematów współczesnej polityki jest wypracowywanie efektywnych sposobów pozyskiwania czasu, zainteresowania i energii obywateli (zwłaszcza młodzieży) – korelatami tego postulatu są: komunikacja polityczna, partnerstwo, współpraca międzysektorowa na poziomie społeczności, regionu oraz społeczeństwa globalnego. Zdolność do rozwoju gospodarczego i społecznego zależy w dłuższej perspektywie od ciągłego, zróżnicowanego w formach dialogu między pojedynczymi ludźmi i instytucjami państwowymi, między obywatelami i ich przedstawicielami, stąd też rozwijane być muszą strategie:

1. *włączania* coraz większych segmentów społeczności w nurt rządzenia (podejmowania decyzji),
2. *zwiększania* możliwości aktywnego działania coraz większej liczby obywateli w kluczowych dla życia społecznego obszarach,
3. oraz tworzenia i *poszerzania* struktur mediacyjnych.

Dlatego też odnotowaną w ostatnich latach w Wielkopolsce dużą dynamikę rozwoju III sektora należałoby potraktować jako przesłankę do wykorzystania doświadczeń liderów „powiatowych” (*bieguny wzrostu*) w procesie wyrównywania poziomu aktywności mieszkańców w tych częściach województwa, które legitymują się niskim i mało dynamicznym przyrostem nowych podmiotów w obszarze społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia Rozwoju Powiatu Grodzisk Wielkopolski

Strategia Rozwoju Powiatu, którą można też nazwać strategią rozwoju wspólnoty samorządowej, zamieszkałej na określonym obszarze – jest programem rozwoju społeczno – gospodarczego lokalnej społeczności, realizowanym w długookresowym horyzoncie czasowym, określającym cele „dalekie”, hierarchizację sposobów ich realizacji oraz podporządkowuje zadania bieżące celom głównym. Program ten ma charakter partnerski, kompromisowy, jest społecznie akceptowany, stale aktualizowany i korygowany.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Formułując cele rozwoju powiatu poza uwarunkowaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi brano pod uwagę również przyszłe potrzeby i konieczności sprostania wzrastającym wymogom cywilizacyjnym w zakresie zamieszkiwania, obsługi mieszkańców, wymagań ochrony środowiska przyrodniczego, a także dynamizowania procesów rozwoju gospodarczego. Głównymi kierunkami tworzenia misji i celów strategicznych rozwoju Powiatu Grodzkiego było:

„Tworzenie jak najlepszych warunków życia społecznego powiatu poprzez rozwój przedsiębiorczości przy wykorzystaniu istniejących, własnych zasobów w harmonii ze środowiskiem naturalnym”.

Celem strategicznym rozwoju powiatu jest „Stworzenie nowych miejsc pracy poprzez tworzenie warunków dla rozwoju nowych podmiotów gospodarczych” Cel ten zostanie realizowany poprzez pięć celów operacyjnych, jednym z nich będzie „Ochrona zdrowia i pomoc społeczna” który to zostanie realizowany poprzez; poprawę jakości dostępu do usług, wzrost rangi pomocy społecznej.

Pomyślna realizacja ustaleń Strategii Rozwoju Powiatu Grodzkiego zależeć będzie od szeregu czynników zewnętrznych, jak i wewnętrznych i wymagać będzie nie tylko nakładów finansowych, ale także skoordynowanych działań samorządu powiatowego, od kompetencji i aktywności pracowników samorządowych, jednostek zespolonych, a także urzędów miejskich i gminnych.

2. DIAGNOZA GMINY GRANOWO

2.1. UWARUNKOWANIA GMINY GRANOWO

2.1.1 Charakterystyka Gminy Granowo

Granowo położone jest 36 km na południowy - zachód od Poznania. Przez Granowo, położone centralnie w gminie, przebiega droga krajowa nr 32 – Poznań-Stęszew-Sulechów-Zielona Góra. Ważną rolę odgrywa magistrała kolejowa Poznań-Grodzisk-Wolsztyn. Około 10 km od Gminy Granowo przebiega droga krajowa nr 5 (Bydgoszcz-Poznań-Wrocław-Kudowa Słone), a 25 km od Gminy, w Komornikach znajduje się zjazd na autostradę A2 (Świecko-Poznań –Warszawa). Zjazd na autostradę A2 w Nowym Tomyślu znajduje się w odległości 25 km od Granowa.

Gmina leży na Równinie Opalenickiej, ograniczonej od zachodu doliną rzeki Mogilnicy, a od północnego wschodu – rynną jeziora Strykowskiego (powierzchnia 305 ha, długość 8,4 km, szerokość 700 m, maksymalna głębokość 7,5 m). Rzeka Mogilnica płynie południowo – zachodnim skrajem obszaru gminy, nieznacznie zarysowaną w krajobrazie doliną, o szerokości ok. 400 m. Na terytorium gminy przyjmuje jeszcze dwa lewobrzeżne dopływy – Niemierzycką Strugę oraz Kanał Granowski, które łączą rzekę z Jeziorem Strykowskim. Wody rzeki znajdują się poza trzecią klasą czystości. Na terenie Gminy Granowo znajdują się także stawy.

Gmina Granowo posiada typowo rolniczy charakter. W powierzchni ogólnej gminy tj. 6842 ha, aż 91,5%, czyli 6262 ha, zajmują użytki rolne, z czego 5723 ha (91.4% powierzchni użytków rolnych) stanowią grunty orne, blisko 290 ha (4,6%) przeznaczonych jest na łąki, 93 ha (1,5%) wynosi powierzchnia pastwisk, a zaledwie 25 ha (0,39%) stanowią sady. Najlepsze gleby, zawierające w warstwie próchnicznej piaski gliniaste, mocne, o trwałej gruzełkowatej strukturze, posiadające właściwe stosunki powietrzno – wodne, występują głównie w południowej i południowo – wschodniej części gminy, we wsiach Kąkolewo, Granowo oraz Granówko. W kompleksie tym przeważają czarne ziemie właściwe i zdegradowane, gleby pseudobielicowe oraz brunatne właściwe.

Charakterystyczna dla gminy jest niewielka ilość terenów leśnych tj. 130 ha, stanowiących zaledwie 1,9% ogólnej powierzchni gminy.

Fot nr 1: Gmina Granowo z lotu ptaka

2.1.2 Stan i struktura ludności

Gminę Granowo zamieszkuje, wg stanu na 31 grudnia 2016 r., dokładnie **5051** osób, z czego w miejscowości gminnej ok. 2500 osób. Ogólna powierzchnia gminy Granowo wynosi – 6842 ha co stanowi 10,6% powierzchni powiatu grodziskiego oraz 0,23 % powierzchni województwa wielkopolskiego.

Gęstość zaludnienia to ok. **74** osób na 1 km², natomiast na sieć osadniczą składa się **13** miejscowości. W związku z tym ludność gminy odgrywa istotną rolę w dynamice rozwoju, gdyż występuje wysoki odsetek grupy produkcyjnej w obszarze gminy.

Tabela 1. Mieszkańcy Gminy Granowo wg płci

Opis	Ogółem		Kobiety		Mężczyźni	
	osób	%	osób	%	osób	%
populacja	5051	100	2487	49,24	2564	50,76
gęstość zaludnienia (miesz./km ²)	74		36		37	

Źródło: opracowanie własne wg. danych GUS na rok 2016

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Dla sytuacji społecznej i gospodarczej gminy istotne znaczenie ma struktura jej mieszkańców w podziale na podstawowe grupy funkcjonalne (wiek przedprodukcyjny 0 - 17 lat, wiek produkcyjny 18 – 59/64 lat i wiek poprodukcyjny powyżej 60/65 lat) oraz zmiany jakie wystąpią w tych relacjach w kolejnych najbliższych i dalszych latach.

Tabela nr 2. Struktura wieku ludności gminy wg grup funkcjonalnych z końcem 2016 roku

Grupy wieku	Liczba osób	%
przedprodukcyjna	1097	21,7
produkcyjna	3176	62,9
poprodukcyjna	778	15,4
Ogółem	5051	100

Źródło: opracowanie własne wg danych z GUS na rok 2016

Wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Granowo wynosi 59%, wskaźnik ten oznacza, że obciążenie osób w wieku produkcyjnym osobami niepracującymi jest minimalnie wyższe w gminie Granowo niż w województwie wielkopolskim i powiecie grodziskim.

Tabela 3. Ludność gminy w 2016 r (wg grup wiekowych – 10 lat)

Grupy wieku	Liczba osób	%
0 – 9	666	13,2
10 – 19	565	11,2
20 – 29	783	15,5
30 – 39	822	16,3
40 - 49	651	12,9
50 - 59	638	12,6
60 – 69	536	10,6
70 i więcej lat	390	7,7
Ogółem	5051	100,0

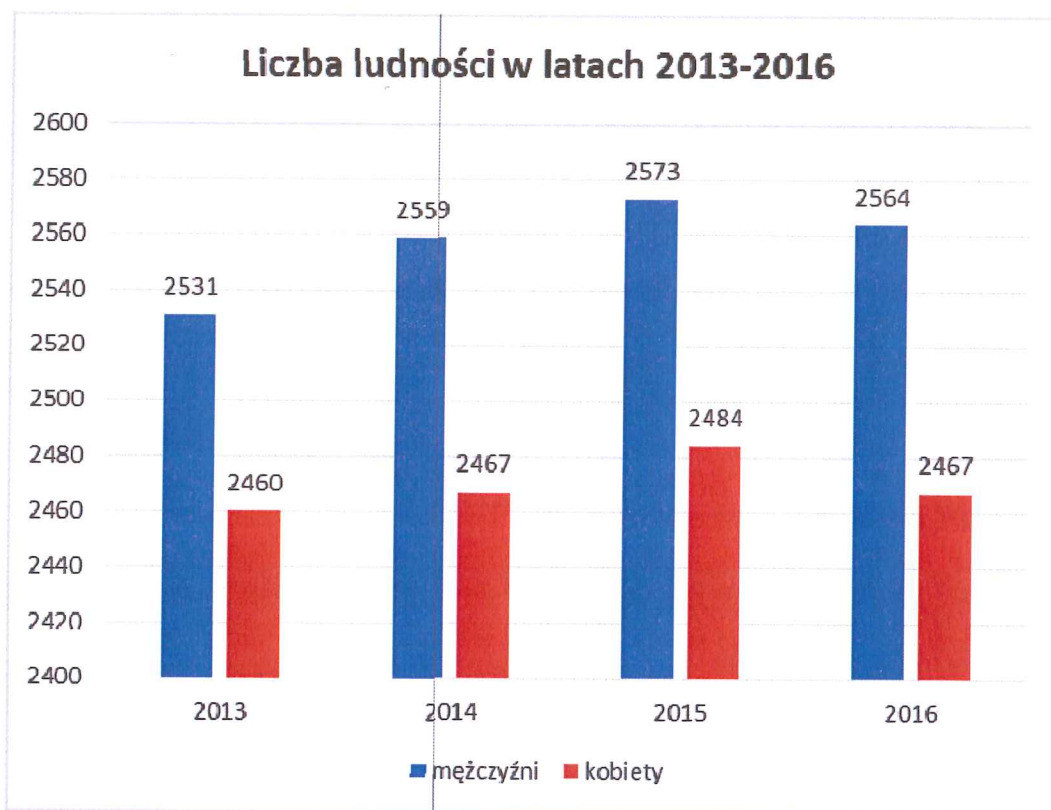
Źródło: opracowanie własne wg danych z GUS na rok 2016

Analizując przemiany w strukturze wieku ludności w okresie ostatnich 10 lat, stwierdza się:

- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (spadek liczby dzieci w wieku szkolnym);
- wzrost udziału pozostałych dwu grup funkcjonalnych, w szczególności grupy produkcyjnej (wejście wyżu demograficznego w wiek zdolności do pracy).

2.1.3 Demografia

Na przestrzeni lat 2013-2016 liczba ludności gminy Granowo miała tendencję wzrostową w roku 2013 było 4991 osób, w 2014 było 5026 osób, w roku 2015 było 5057 osób, w roku 2016 było 5051 osób. Zmianom ulegała również struktura wiekowa mieszkańców. W analizowanym okresie miał miejsce nieznaczny i systematyczny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku produkcyjnym.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela nr 4. Struktura ludności Gminy w latach 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Przedprodukcyjna	1086	1086	1097	1097
Produkcyjna	3206	3209	3207	3176
Poprodukcyjna	704	731	753	778
Ogółem	4991	5026	5057	5051

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z powyżej przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa mieszkańców gminy w latach 2013-2016 była korzystna, co przejawiało się większą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym. Jednak trzeba spojrzeć obiektywnie na to, że liczba osób w wieku przedprodukcyjnym nieznacznie ale systematycznie zwiększa się. Prognozując sytuację

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

demograficzną na najbliższe lata, należy również zwrócić uwagę na kilka istotnych kwestii. Pierwsza z nich dotyczy systematycznie zwiększającej się ogólnej liczby ludności gminy; druga - wzrostu liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co wynika z rosnącej dzietności rodzin. Szybsza dynamika wzrostu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do grupy produkcyjnej, przy malejącej grupie w wieku przedprodukcyjnym, sygnalizuje proces starzenia się społeczeństwa. Jednocześnie znaczna grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym będzie kończyć swą działalność zawodową, a tym samym zasili grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych. Wzrost udziału osób starszych w populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych w kraju jest wśród osób po 55 roku życia. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniej długości życia.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

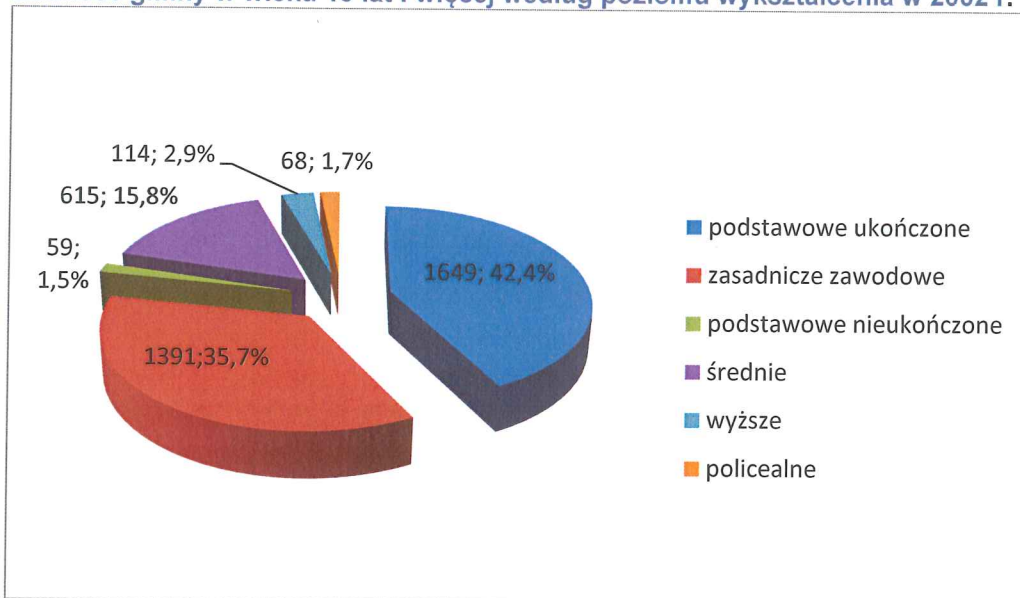
Tabela nr 5. Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia

Gmina	ogółem	wyższe	policealne	średnie	zasadnicze zawodowe	podstawowe zakończone	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia
Gmina wiejska Granowo	3896	114	68	615	1391	1649	59
		2,9 %	1,7 %	15,8 %	35,7 %	42,4 %	1,5 %
Powiat grodziski	39684	1612	908	7065	14906	14251	942

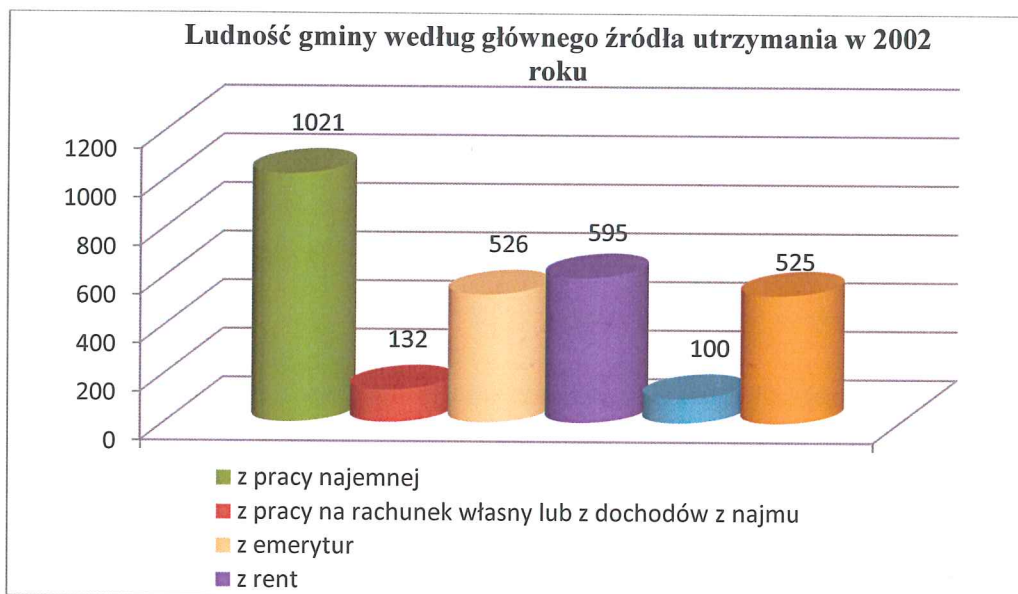
Źródło danych: Badanie według Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.

W 2002 roku teren gminy wiejskiej Granowo zamieszkiwały 4 841 osoby. Analizując strukturę wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej (3 896 osób), należy stwierdzić, iż największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym 42,4% (1 649 osoby), zasadniczym zawodowym 35,7% (1 391osób), średnim 15,8% (615 osoby) wyższym 2,9 (114 osoby), policealnym 1,7% (68) oraz podstawowym nie ukończonym 1,5% (59 osoby).

Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 r.

Źródło danych: Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002 r.

Źródło danych: Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002 r.

W 2002 roku spośród 4 841 mieszkańców gminy 2 901 osób (59,9%) posiadało własne źródło utrzymania. Wśród nich 1 021 osoby utrzymywały się z pracy najemnej, a 132 osób z pracy na rachunek własny lub z dochodów z najmu, 525 osób z pracy w swoim gospodarstwie rolnym. Z niezarobkowych źródeł utrzymania korzystało 1 121 osób, z czego 526 mieszkańców gminy

otrzymywało świadczenia emerytalne, a 595 osób świadczenia rentowe. Źródła utrzymania nie ustalono dla 100 osób.

2.1.4. Problemy społeczne z perspektywy Ośrodka Pomocy Społecznej w Granowie

System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U z 2 lipca 2009 r. Nr 175 poz. 1362) stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

1) ubóstwa; **2)** sieroctwa; **3)** bezdomności; **4)** bezrobocia; **5)** niepełnosprawności; **6)** długotrwałej lub ciężkiej choroby; **7)** przemocy w rodzinie; **7a)** potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi; **8)** potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; **9)** bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; **10)** braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze; **11)** trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą; **12)** trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; **13)** alkoholizmu lub narkomanii; **14)** zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; **15)** klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego podstawowych obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednio i pośrednio udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Liczba osób objętych systemem pomocy społecznej ulega nieustannym zmianom. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Kryterium to ustalono na poziomie 634 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 514 zł na osobę w rodzinie. Jest to kryterium dochodowe obowiązujące od 1 października 2015r. zgodnie z Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE
GRANOWO NA LATA 2017-2020

z pomocy społecznej. Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa.

Tabela nr 6. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2013-2016.

ROK	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin objętych pomocą społeczną	186	172	142	124
Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną	574	498	395	319

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych OPS

W ciągu lat 2013-2016 ilości rodzin objętych pomocą społeczną systematycznie malała najniższa była w roku 2016 najwyższa w roku 2013. Jednakże analizując lata wcześniejsze można przyjąć, iż z roku na roku wzrasta liczba rodzin objętych pomocą społeczną przyjmując tendencje zwykłą. Jedną z przyczyn wahań ilości osób korzystających z pomocy społecznej była stosunkowo dobra koniunktura gospodarcza. Liczba objętych pomocą społeczną obejmuje również członków rodzin osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie.

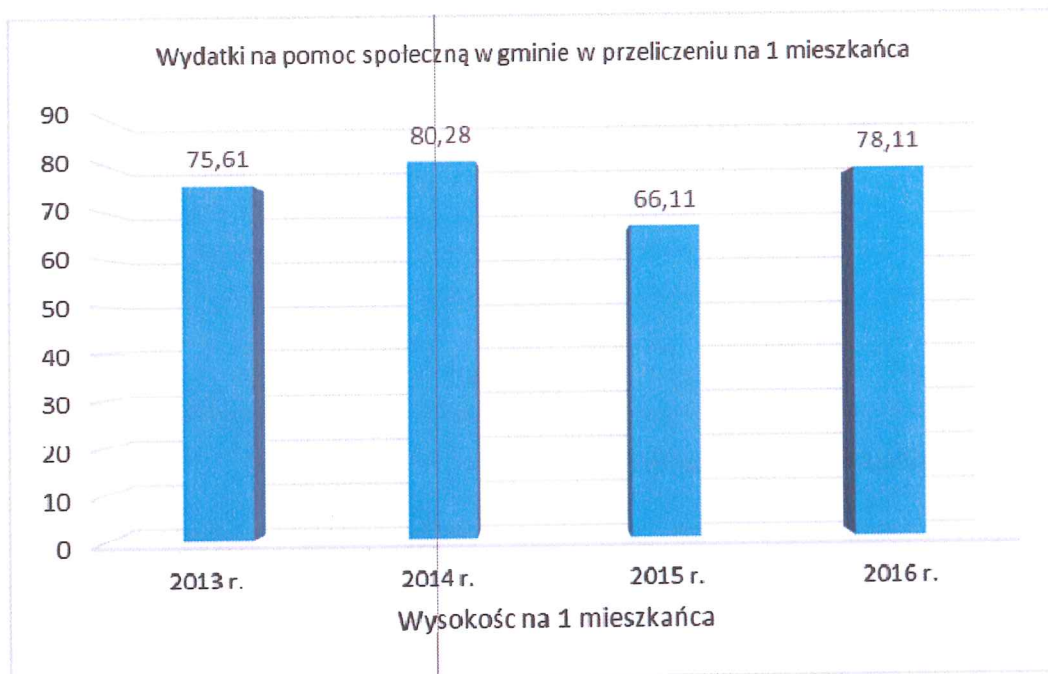
Pomoc społeczna może być świadczona w formie świadczeń pieniężnych oraz niepieniężnych, do których zaliczyć można m.in. pomoc rzeczową, usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia, zapewnienie gorącego posiłku czy ubrania, sprawienie pogrzebu, opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej. Część beneficjentów korzysta tylko i wyłącznie ze świadczeń w postaci pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej.

Na syndrom głębokiego ubóstwa składa się bezrobocie połączone z niskim poziomem wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, wielodzietność oraz fakt zamieszkania w małych ośrodkach miejskich oraz na wsi, szczególnie na obszarach dotkniętych bezrobociem strukturalnym. Wzrost skali ubóstwa w ostatnich latach dokonał się przy poprawie przeciętnej sytuacji materialnej ogółu społeczeństwa, co świadczy o rosnących w społeczeństwie nierównościach w sytuacji dochodowej i poziomie życia.

Wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji ośrodka pomocy społecznej była zróżnicowana. Uwzględniając wydatki na zadania własne pochodzące z budżetu gminy, kwoty na zadania zlecone uzyskane z budżetu państwa, a następnie przeliczając wartości na jednego mieszkańca uzyskaliśmy dane dla poszczególnych lat 2013-2016 r. w zakresie wydatkowania środków na system pomocy społecznej.

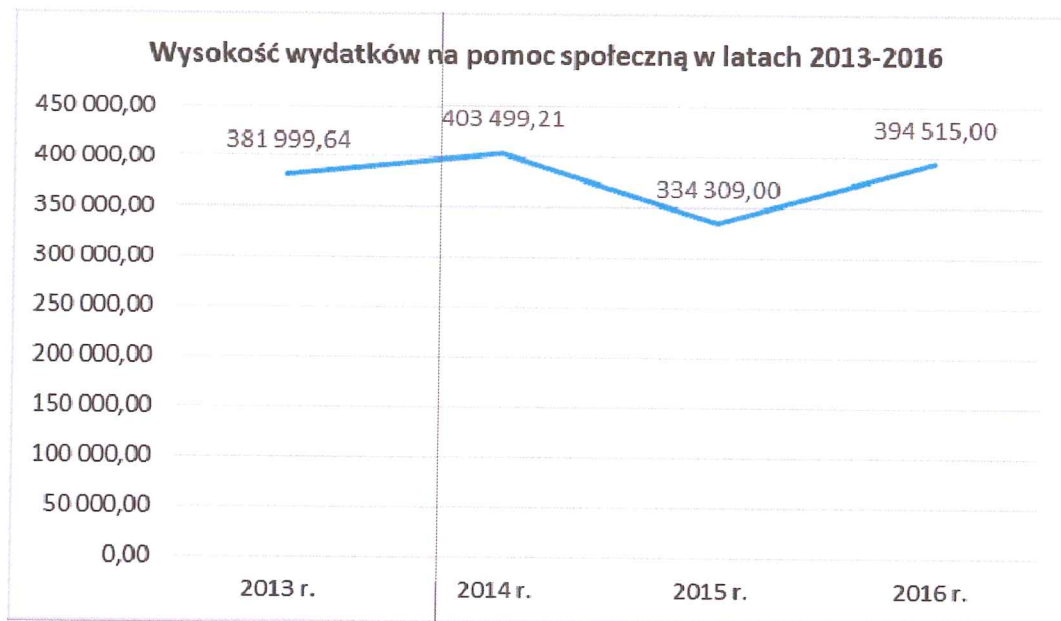
Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych OPS

Prezentowane w zestawieniach za lata 2013-2016 kwoty były zróżnicowane - ilość środków budżetowych przeznaczanych na system pomocy społecznej wynika z różnych czynników. Tylko częściowo jest odzwierciedleniem istniejącego ubóstwa mieszkańców i związanych z tym realnych potrzeb, częściowo jest wynikiem zamożności samej jednostki samorządu terytorialnego, która może wyasygnować mniej lub więcej środków finansowych na wsparcie mieszkańców. Najczęściej udzielaną formą pomocy są świadczenia pieniężne. Analizując możliwości przyznawania przez ośrodek pomocy społecznej świadczeń finansowych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

W latach 2013-2016 wysokość przyznanych świadczeń socjalnych wahała się. W roku 2014 suma wypłaconych świadczeń była najwyższa, najniższa w roku 2015.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE
GRANOWO NA LATA 2017-2020

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych OPS.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym, może decyzję Ośrodka Pomocy Społecznej utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Obraz pojawiających się w gminie kwestii społecznych prezentujemy w zestawieniu, które odzwierciedla najpoważniejsze determinanty istniejącej w latach 2013-2016 sytuacji społecznej.

Zestawienia przedstawiono tabelarycznie poniżej.

Tabela nr 7. Zestawienie danych dotyczących realizacji pomocy społecznej w Gminie Granowo

Rok	Ludność	Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia	Liczba rodzin objętych pomocą społeczną	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w ogóle mieszkańców gminy	Wysokość wydatków na pomoc społeczną	Wysokość wydatków na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca	Liczba pracowników socjalnych
2013	5042	186	186	574	11,4	381.999,64	75,76	2
2014	5026	172	170	498	9,9	403.499,21	80,28	2
2015	5057	235	142	395	7,8	334.309,00	66,11	2
2016	5051	204	124	319	6,3	394.515,00	78,11	2

Źródło: Na podstawie sprawozdań OPS Granowo.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Tabela nr 8. Zestawienie danych dotyczących realizacji pomocy społecznej w Gminie Granowo

Powód trudnej sytuacji życiowej	2013	2014	2015	2016	Liczba rodzin razem na lata 2013-2016
ubóstwo	95	83	68	58	304
sieroctwo	1	1	1	1	4
bezdomność	2	2	4	7	15
Potrzeba ochrony macierzyństwa	48	46	43	40	177
Bezrobocie	70	58	45	52	225
niepełnosprawność	35	39	34	31	139
długotrwała lub ciężka choroba	72	66	54	50	242
bezzadność w sprawach opieki- wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego	4	1	16	10	31
przemoc w rodzinie	0	0	0	1	1
potrzeba ochrony ofiar handlu	0	0	0	0	0
alkoholizm	3	1	0	1	5
narkomania	0	0	0	0	0

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

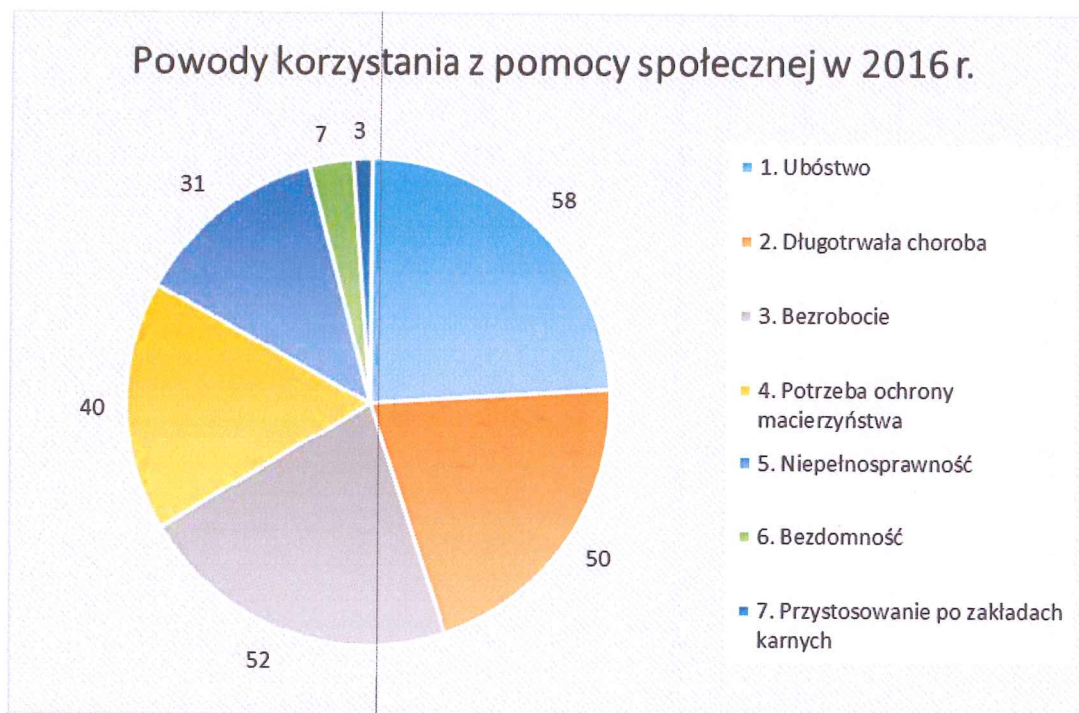
	4	5	4	3	16
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego					
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	0	1	0	2
Trudności w integracji osób które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0
zdarzenia losowe	3	2	2	1	8
sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0

Źródło: Na podstawie sprawozdań OPS Granowo.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Ze zbiorczego zestawienia wynika, że najczęstszymi powodami ubiegania się o świadczenia pomocy społecznej w Gminie Granowo było ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba, a następnie bezrobocie, potrzeba ochrony macierzyństwa, niepełnosprawność. Stosunkowo rzadko pomoc społeczna udzielana była z takich przyczyn jak: narkomania, sieroctwo, zdarzenia losowe, trudności w integracji osób które otrzymały status uchodźcy, przemoc w rodzinie, sytuacje kryzysowe.

Faktem jest, że ubóstwo jest najpoważniejszym problemem w gminie jak w całym powiecie, potwierdza to również diagnoza przeprowadzona w ramach strategii polityki społecznej dla woj. wielkopolskiego do 2020 r. Z danych wynika, iż populacja osób ubogich stanowi jedną piątą mieszkańców województwa. Dochody większości tych rodzin kształtowały się poniżej kryterium dochodowego uprawniającego je do świadczeń pieniężnych pomocy społecznej. Oznacza to, że rodziny te nie posiadały dochodów gwarantujących im minimum egzystencji i że znajdowały się poniżej granicy ubóstwa.

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych OPS.

Wśród rodzin ubogich, - w obrębie całego województwa -utrzymujących się ze świadczeń społecznych, 1,7% obywateli żyje bez elektryczności, w co dziesiątym mieszkaniu brakuje wodociągu, co szóste nie posiada toalety, a niemal co czwarte - łazienki z wanną lub prysznicem. Z ciepłej, bieżącej wody korzystać może niespełna 50% rodzin, z telefonu stacjonarnego natomiast nieco mniej niż dwie piąte. Mimo tego rodziny te - na skutek procesów dostosowawczych, które w nich zachodzą - swoje położenie uznają za dobre. Niemal 70% tego środowiska szansę na poprawę własnej sytuacji materialnej określa jako umiarkowane lub niewielkie. Co czwarta rodzina nie widzi żadnych szans na

poprawę własnej sytuacji. Takie poczucie beznadziejności towarzyszy zwykle postawom biernego wyczekiwania, jak również świadczy o pogodzeniu się z własnym niedostatkiem.

W szczególnie trudnej sytuacji socjalnej znajdują się rodziny z dziećmi. Aż 75% z nich nie posiada dochodów gwarantujących minimum egzystencji. Odsetek ten wzrasta do ponad 90% wśród rodzin posiadających czworo i więcej dzieci. W tej sytuacji dzieci ponoszą konsekwencje niedostatków finansowych. Bardzo ważną formą pomocy, realizowaną przez gminy, mającą na celu zabezpieczenie potrzeb uczniów pochodzących z rodzin niewydolnych wychowawczo i ekonomicznie (często bezrobotnych), jest dożywianie dzieci i młodzieży szkolnej. Gmina realizuje to zadanie przy wsparciu finansowym budżetu państwa i samorządu województwa. Od 1 kwietnia 2016r. Gmina zaczęła realizować zadanie w ramach programu rządowego wsparcia rodzin w myśl ustawy „Pomoc państwa w wychowywaniu dzieci”. Sytuacja materialna rodzin poprawiła się, co wynika jedynie z obserwacji poczynionych przez pracowników socjalnych. Nie wynika to jednak jasno z rozmiaru udzielanej w roku 2016 pomocy społecznej w stosunku do lat ubiegłych. Ilość udzielanych świadczeń zmniejszyła się nieznacznie, w stosunku do tego, czego można było oczekiwać. Powodem jest fakt, że świadczenie „500+” nie jest wliczane do kryterium dochodowego w żadnym z przyznawanych świadczeń (świadczenia rodzinne, świadczenia pielęgnacyjne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, pomoc społeczna).

Długotrwała bieda obniża aspiracje dochodowe. Ogranicza hierarchię potrzeb, jak również rozwija oczekiwania wobec świadczeniodawców. Dochody, będące w dyspozycji osób ubogich, w zdecydowanej większości pochodzą ze źródeł niezarobkowych, tj. świadczeń z pomocy społecznej oraz z rent i emerytur. Rodzinom w Gminie Granowo znajdującym się w sytuacjach kryzysowych lub wymagającym innej pomocy, zapewniona jest na poziomie gminy pomoc specjalistyczna w postaci poradnictwa, w tym rodzinnego oraz poradnictwa w ramach interwencji kryzysowej. Jednak pomoc ta jest niewystarczająca.

Rozwój tego typu poradnictwa uznać należy za jeden z priorytetów polityki społecznej. Dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej oraz dzieciom niedostosowanym społecznie powinna być zapewniona opieka i wychowanie. Rodziny z Gminy Granowo mogą otrzymać także wsparcie finansowe jednak na terenie Gminy nie ma dziennych domów pobytu, klubów seniora, świetlic socjoterapeutycznych, centrów usług socjalnych i opiekuńczych, hospicjów i noclegowni brak jest również odpowiednich organizacji na poziomie powiatu grodzisk wielkopolski. Działalność ośrodka służy utrzymaniu osób i rodzin w ich naturalnym środowisku, przeciwdziałania ich instytucjonalizacji i zapobiega marginalizacji. W kontekście omówionej powyżej sytuacji, w perspektywie długofalowej działania pomocy społecznej powinny koncentrować się na ułatwieniu dostępu klientów do zatrudnienia poprzez, np. formy zatrudnienia socjalnego. Dotychczasowe formy pomocy materialnej winny być zastępowane działaniami z zakresu poradnictwa, doradztwa, szkoleń, interwencji kryzysowej oraz programów profilaktycznych nakierowanych na grupy najbardziej zagrożone ryzykiem wykluczenia społecznego.

Jednym z wykorzystywanych narzędzi do przeciwdziałania pojawiającym się problemom społecznym są projekty dofinansowywane ze środków Unii Europejskiej. Ośrodki Pomocy Społecznej mają

możliwość realizowania projektów systemowych finansowanych w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020.

2.1.5. Kwestia Ubóstwa i Marginalizacji

Ubóstwo jest jednym z najbardziej znaczących czynników warunkujących patologię życia społecznego w sensie najbardziej dramatycznym: egzystencjalnym, instytucjonalnym i politycznym. Jest składnikiem o tyle niebezpiecznym, że zwiększa dystans pomiędzy poszczególnymi warstwami społecznymi, powoduje niemożność zaspokojenia potrzeb, co często prowadzi do frustracji.

Ubóstwo jest, zatem zjawiskiem powszechnym i niebezpiecznym, co gorsze obecnie obserwuje się szereg zmian, które ciągle je pogłębiają i poszerzają. Na ubóstwo w Gminie Granowo składa się długotrwałe bezrobocie, niski poziom wykształcenia, typ rodziny (wielodzietność), miejsce zamieszkania i niskie dochody gospodarstw domowych.

Wśród głównych przyczyn trudnej sytuacji życiowej stanowiących powód zgłaszania się po pomoc do Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) należy wymienić właśnie ubóstwo. Na rzecz rodzin znajdujących się w obszarze ubóstwa OPS prowadzi szereg form pomocowych m.in. zapewnia środki finansowe niezbędne do przetrwania, oferuje pomoc w postaci pracy socjalnej.

Najważniejszym wyzwaniem dla polityki lokalnej powinny być działania ukierunkowane na aktywizację zawodową osób długotrwałe pozostających bez pracy, przeciwdziałanie nierównościom społecznym oraz poszukiwanie skutecznych form łagodzenia skutków ubóstwa.

2.1.6. Kwestia Rodziny i Dziecka

Rodzina funkcjonalna, konsekwentnie i z powodzeniem spełniająca swoje zadania, stanowi dla swych członków, przede wszystkim dzieci, źródło poczucia własnej wartości, bezpieczeństwa, więzi i miłości. Rodzina taka, dzięki postawom akceptacji i współdziałania, zaspokaja podstawowe potrzeby psychospołeczne, stwarza okazje do kształtowania osobowości, uczy młode jednostki podstawowych wartości oraz norm powszechnie akceptowanych w danej społeczności. Instytucje oświatowe dopełniają te oddziaływania i wspierają rodzinę w edukowaniu, wychowaniu i opiece nad dzieckiem.

Niestety, nierzadko bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych rodziny, nieumiejętność rozwiązania problemów, z jakimi się boryka, powodują głębokie kryzysy. Są to zazwyczaj bardzo dramatyczne i traumatyczne sytuacje dla wychowujących się tam dzieci. W takim przypadku instytucje oświatowe, ośrodki pomocy społecznej oraz placówki opiekuńczo - wychowawcze odgrywają istotną rolę we wsparciu i pomocy rodzinie, podstawowej komórce życia społecznego.

Niejednokrotnie jednak instytucje te, poza prowadzeniem działań doraźnych, organizowaniem i prowadzeniem specjalistycznego poradnictwa, kierowaniem placówkami wsparcia dziennego bądź interwencyjnego, są zmuszone przejąć opiekę nad dzieckiem. Aby ograniczyć takie przypadki do minimum, należy w lokalnym środowisku prowadzić prawidłowe działania profilaktyczne, edukacyjne i naprawcze.

W Gminie Granowo zadania oświatowe oraz opiekuńczo - wychowawcze spełniają przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazjum. Na terenie gminy funkcjonuje Zespół Szkolno-Przedszkolny w Granowie oraz Szkoła Podstawowa w Bielawach. W roku szkolnym 2016-2017 w szkole

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

podstawowej w Granowie kształciło się 291 uczniów, w gimnazjum w Granowie pobierało naukę 176 uczniów, a do szkoły podstawowej w Bielawach uczęszczało 63 uczniów. Ośrodek Pomocy Społecznej w roku 2016 udzielił wsparcia w zakresie dożywiania dla 99 dzieci z 49 rodzin z obszaru Gminy Granowo na kwotę 70 823 zł.

Istotną funkcją szkoły jest prowadzenie świetlicy oraz organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla uczniów, szczególnie tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz z rodzin zagrożonych problemami i dysfunkcyjnych. W szkołach działają świetlice szkolne, w których łącznie przebywa ok. 60% uczniów dziennie. Świetlice spełniają funkcję opiekuńczą wobec dzieci dojeżdżających do szkół, ale przede wszystkim prowadzi się w nich zajęcia świetlicowe, opiekuńczo-wychowawcze, rekreacyjno-sportowe oraz różnego rodzaju koła zainteresowań.

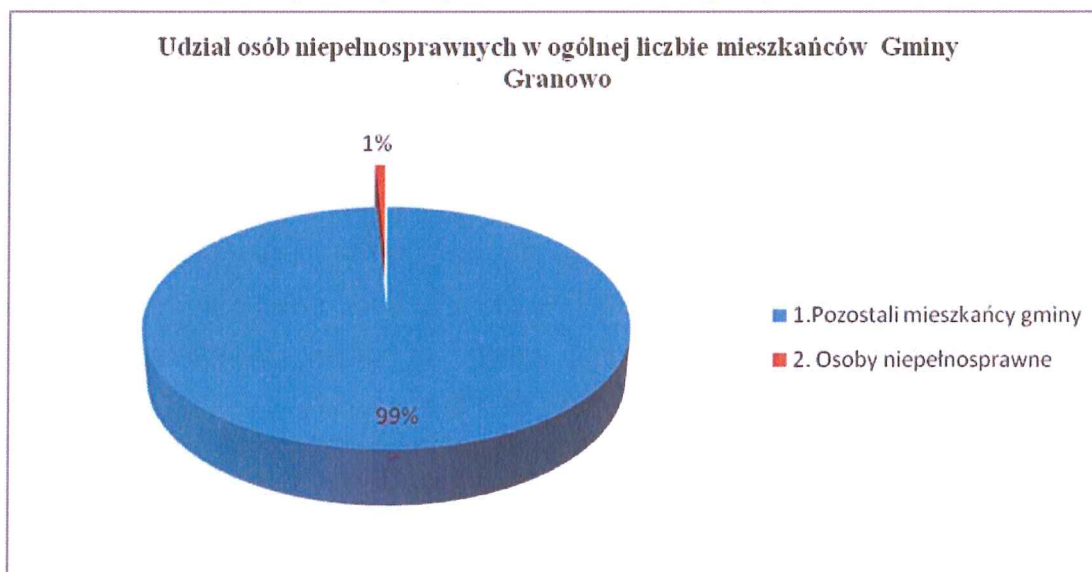
Ponadto szkoły prowadzą dla uczniów zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, doradztwa zawodowego, socjoterapeutyczne itp.

Problemami, które w najpoważniejszym stopniu dotyczą środowisko uczniowskie, są przede wszystkim trudne warunki materialne i ubóstwo rodziny. Uczniowie odczuwają skutki bezrobocia rodziców, ich wyjazdów w celach zarobkowych i pozostawianie dzieci bez opieki, uzależnień od alkoholu, oraz złe relacje w rodzinie.

2.1.7. Kwestia osób niepełnosprawnych i starszych

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców gminy

Źródło danych: GUS 2009 r.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wskazują, że po okresowej stabilizacji wartości wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym, oscylującej w granicach 22-23% na przestrzeni lat 2013-2015, w roku 2016 nastąpił jego gwałtowny wzrost do dotychczas nie notowanego poziomu - 23,7% .

Dodatkowo w roku 2016 zanotowano obniżenie się poziomu stopy bezrobocia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym do nie notowanego dotychczas poziomu – 11,6%. Tym samym stopa bezrobocia obniżyła się o 1,4 pkt. proc. w stosunku do roku 2015 oraz o 4,5 pkt. proc. w stosunku do roku 2014.

Od 2007 roku obserwujemy również stopniowy wzrost współczynnika aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych do 27,5% w 2012 roku i utrzymywanie się jego wartości na stabilnym poziomie około 27% w latach 2013-2014. Mimo spadku w 2015 roku do poziomu 25,9% wskaźnik ten wzrósł w roku 2016 o niemal 1 pkt. proc. i osiągnął wartość 26,8%.

Należy dodać, że wartość współczynnika aktywności zawodowej jest ściśle związana zarówno z liczbą osób pracujących jak i bezrobotnych, a przekroczenie progu 27% tego wskaźnika w latach 2012-2014 było również spowodowane wzrostem bezrobocia. Tymczasem w roku 2016 zwiększenie wartości współczynnika było bezpośrednią pochodną wzrostu zatrudnienia.

Dla osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej powyższe wskaźniki w 2016 roku kształtowały się następująco: współczynnik aktywności zawodowej – 16,3%, wskaźnik zatrudnienia – 14,6%, stopa bezrobocia – 10,9%.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Podobnie jak w przypadku danych dla wieku 18-59/64 lata, dane z badania wskazują na utrzymujący się stabilny poziom zatrudnienia tej grupy osób (w granicach 14-15%) i znaczny spadek bezrobocia, do nie notowanego dotychczas poziomu 10,9% (spadek o 1,4 pkt. proc. w stosunku do ubiegłego roku oraz o 3,9 pkt. proc. w stosunku do 2014 r.).

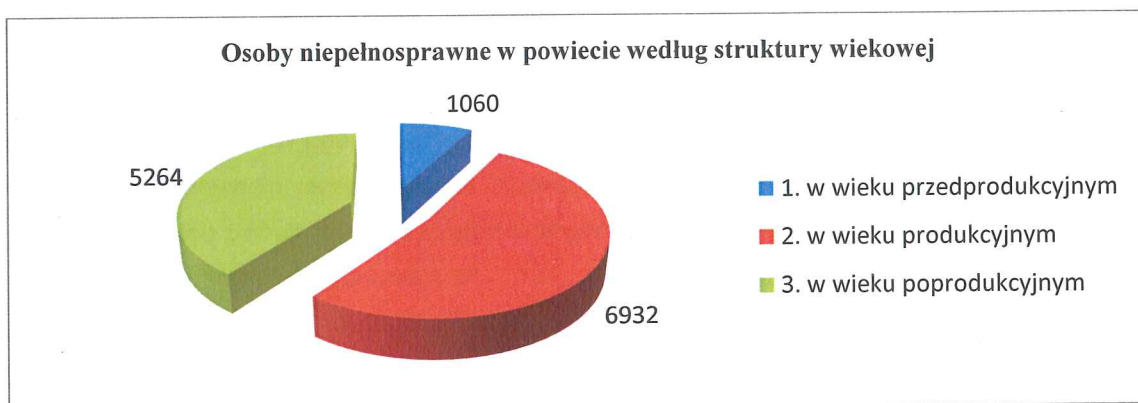
Współczynnik aktywności zawodowej spadł nieznacznie w stosunku do roku 2015 (o 0,2 pkt. proc.) osiągając wartość 16,3%.

Udział osób niepełnosprawnych wśród ogółu osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w grudniu 2016 r. wynosił 7,0%. W stosunku do grudnia 2015 r. udział ten był wyższy o 0,1 pkt. proc., a w stosunku do grudnia 2014 r. – o 0,2 pkt. proc.

Wśród zarejestrowanych jako bezrobotni odsetek osób niepełnosprawnych wynosił 6,2%, zaś wśród zarejestrowanych jako poszukujący pracy - 45,1%.

W ciągu 2016 roku pracodawcy zgłosili do urzędów pracy 61,4 tys. ofert pracy dla osób niepełnosprawnych. Wśród tej liczby 10,2% ofert (6,2 tys.) stanowiły oferty pracy subsydiowanej, czyli takiej, w której kosztów zatrudnienia nie ponosi pracodawca, lecz SA one pokrywane z Funduszu Pracy, lub Europejskiego Funduszu Społecznego..

Osoby niepełnosprawne w powiecie według struktury wiekowej w 2002 roku

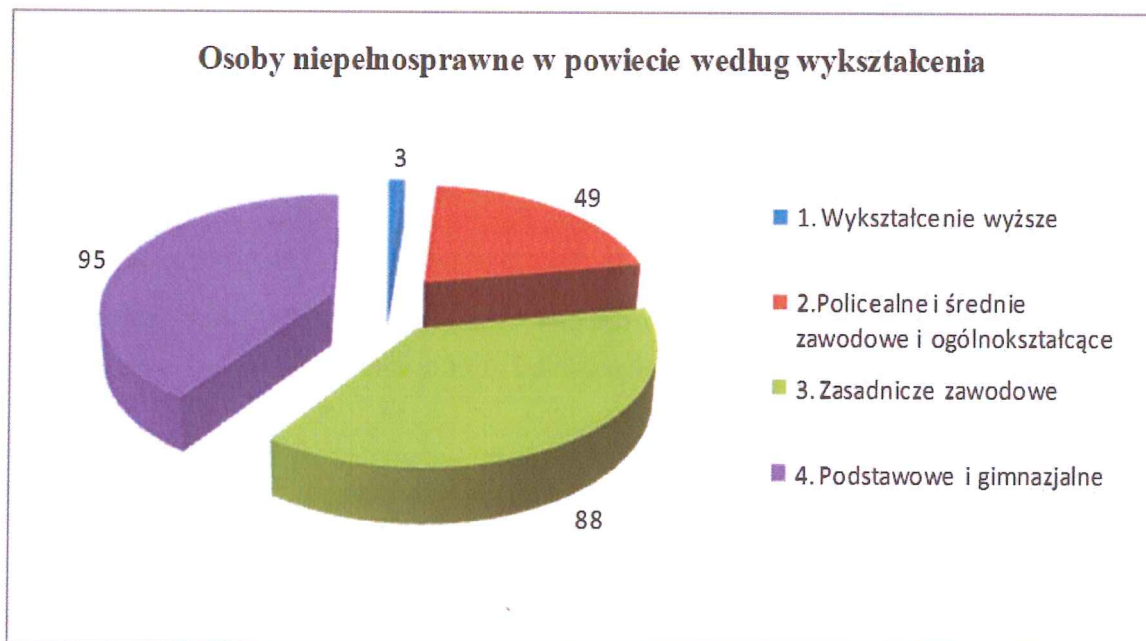

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny 2002 r.

Jednostką orzekającą o niepełnosprawności osób, które nie ukończyły 16 roku życia, stopniu niepełnosprawności osób, które ukończyły 16 rok życia, oraz wskazaniach do ulg i uprawnień osób posiadających orzeczenia o inwalidztwie, lub niezdolności do pracy jest Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Prawie połowa osób niepełnosprawnych w kraju legitymuje się co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia.

Osoby niepełnosprawne w powiecie według poziomu wykształcenia

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny 2002 r.

Podobnie jak w skali całego kraju, największa grupa niepełnosprawnych mieszkańców powiatu (40%) w 2005 roku posiadała wykształcenie podstawowe. Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z tym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni (pokazują to powyższe dane), co zdecydowanie utrudnia im funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączanie oraz możliwości rehabilitacyjne. Szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

2.1.8. Kwestia osób bezrobotnych

Bezrobotny, zgodnie z definicją ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy - oznacza osobę, o której mowa w ustawie w art. 1 ust. 3 pkt 1 i 2 lit. a-d, lub cudzoziemca - członka rodziny obywatela polskiego, niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, bądź, jeśli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

wieczorowym albo zaocznym, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów. Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe. Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku w powiecie grodziskim zarejestrowanych było 1168 osób bezrobotnych stopa bezrobocia wynosiła 5,1%. Ponad połowę bezrobotnych stanowiły kobiety. Ich liczba kształtowała się na poziomie 657 osób, co odpowiada 56,3% ogółu bezrobotnych. Jest to niższy wskaźnik w województwie, dla którego średnia to 58,8% udziału kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych. W ościennych powiatach stopa bezrobocia na koniec grudnia 2016r. kształtowała się następująco:

powiat wolsztyński 2,6%, powiat kościański 4,9%, powiat nowotomyski 3,1%, powiat poznański 2,0%.

W województwie wielkopolskim stopa bezrobocia osiągnęła poziom 5,0%, a w Polsce – 8,3%.

Mapa powiatu grodziskiego.

Źródło: www.mapapolski.com.pl

Tabela nr 9. Porównanie wskaźników bezrobocia w XII 2015 i XII 2016 roku dla powiatu grodziskiego

LICZBA BEZROBOTNYCH	Liczba bezrobotnych na koniec XII 2015	%	Liczba bezrobotnych na koniec XII 2016	%
		1455	100	1168
Kobiety	831	57,1	657	56,3
Osoby z prawem do zasiłku	273	18,8	256	21,9
Zamieszkali na wsi	949	65,2	787	67,4
Osoby do 25 roku życia	324	22,3	230	19,7
Długotrwale bezrobotni	652	44,8	494	42,3
Osoby powyżej 50 roku życia	398	27,4	334	28,6
Osoby bez kwalifikacji zawodowych	410	28,2	318	27,2
Osoby bez doświadczenia zawodowego	263	18,1	166	14,2
Niepełnosprawni	143	9,8	130	11,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do sprawozdania MPiPS-01

Duży udział w ogólnej populacji osób bezrobotnych mają osoby bez wykształcenia średniego (43,0%). Znaczna część osób bezrobotnych to osoby bez kwalifikacji zawodowych (tj. bezrobotni nieposiadający kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonego dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu) – stanowią one 23,0% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

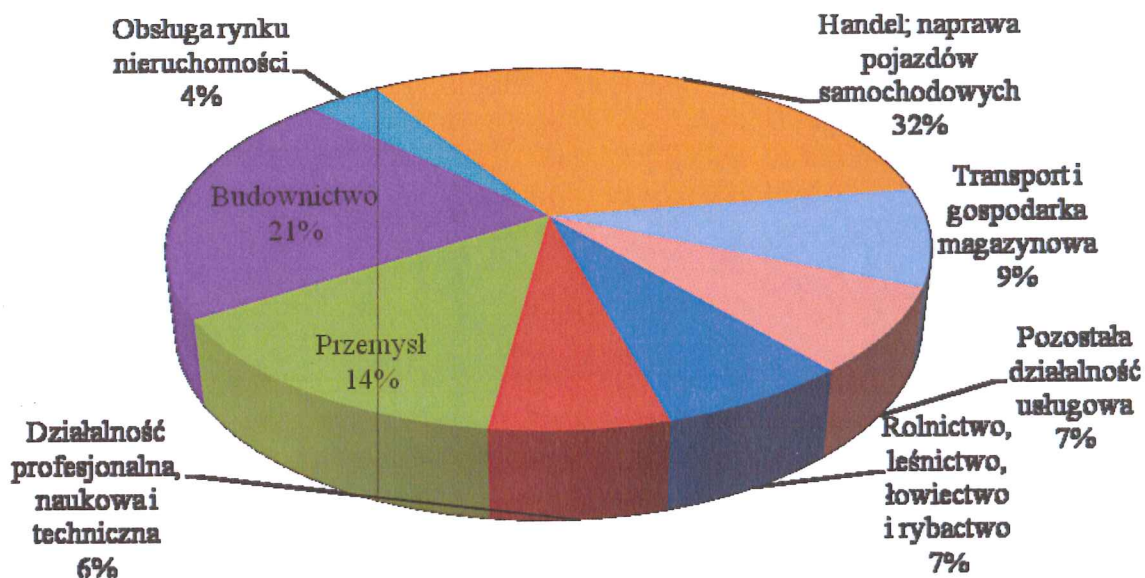
Na rynku pracy od roku 2013 zauważalne jest ożywienie gospodarcze, które przejawia się spadkiem rejestrowanego bezrobocia oraz większą liczbą ofert pracy pojawiających się na rynku. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grodzisku Wlkp spadła w skali roku 2015-2016 o 287 osób, stopa bezrobocia zmalała o 1,2%.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Strukturę osób pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki powiatu przedstawia poniższy wykres:

Struktura podmiotów gospodarki narodowej według wybranych sekcji w 2015r. (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie). – dane ze strony PUP - brak danych z roku 2016

Źródło: Opracowanie PUP

Tabela nr 10. Struktura wieku osób bezrobotnych wg stanu na koniec grudnia 2016 r.

	Liczba osób	Udział procentowy
18-24 lat	230	19,7
25-34 lat	320	27,3
35-44 lat	198	17,0
45-54 lat	199	17,0
55-59 lat	149	12,8
Powyżej 60 lat	72	6,2

Źródło: Opracowanie PUP

Najliczniejszą grupę wśród osób bezrobotnych stanowią osoby młode, pomiędzy 25, a 34 rokiem życia. Ich procentowy udział w ogólnej populacji osób bezrobotnych w powiecie grodziskim należy do jednego z najwyższych w całym województwie i wynosi 27,3%. Są to osoby wykształcone, posiadające już doświadczenie zawodowe, jednakże nie zawsze profil ich wykształcenia, czy też posiadane kwalifikacje odpowiadają potrzebom lokalnych pracodawców.

Drugą najliczniejszą grupą osób bezrobotnych są osoby do 25 roku życia. Są to najczęściej absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych. Często ich profil wykształcenia jest nieadekwatny do potrzeb lokalnych pracodawców. Również brak doświadczenia zawodowego jest znaczną przeszkodą w podjęciu pracy. Nierzadko osoby młode kontynuują naukę w trybie wieczorowym lub zaocznym, stając się nie w pełni dyspozycyjnymi, co uniemożliwia podjęcie wielu dostępnych ofert pracy.

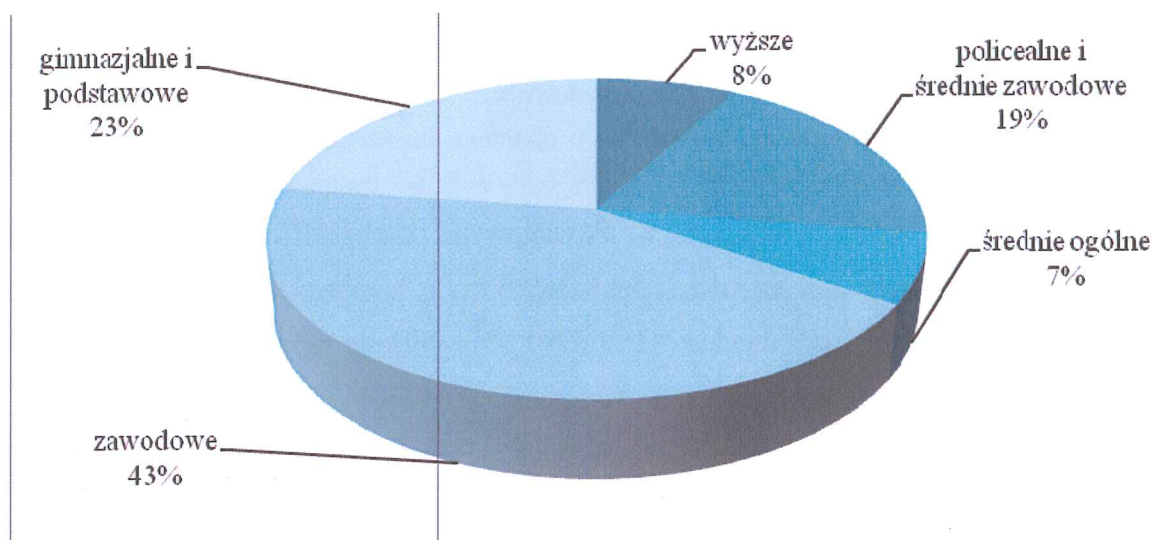
Szanse na rynku pracy zależą w dużej mierze od poziomu i rodzaju kwalifikacji. Im niższe wykształcenie i im węższe przygotowanie zawodowe, tym większe zagrożenie bezrobociem. Wyższy poziom wykształcenia to większy wybór ciekawych i rozwijających stanowisk pracy, ale także duża mobilność na rynku pracy i szansa zdobycia zatrudnienia nie tylko na lokalnym rynku pracy.

Obserwuje się wzrost zarejestrowanych osób po 60 roku życia między innymi z powodu wydłużenia tzw. wieku emerytalnego. Istotnym powodem jest także rejestrowanie się w celu nabycia praw do świadczenia przedemerytalnego. Przepisy ZUS nakładają na osoby chcące otrzymać wspomniane świadczenie konieczność pobierania zasiłku dla bezrobotnych przez okres 180 dni.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Struktura wykształcenia osób bezrobotnych wg stanu na koniec grudnia 2016 r.

Źródło: Opracowanie PUP

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grodzisku Wielkopolskim dominują osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym. Stanowią one 43% ogółu bezrobotnych. Należy zwrócić uwagę, że prezentowane dane dotyczą stanu na koniec roku. Ma to związek z tym, że osoby posiadające wykształcenie zawodowe pracujące sezonowo w budownictwie lub w przemyśle przetwórczym często rejestrują się w okresie jesienno-zimowym, a w miesiącach wiosennych podejmują dalsze zatrudnienie.

Stopa bezrobocia na koniec 2016 r. w powiecie grodziskim wynosiła 5,1%. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie grodziskim na koniec 2016 r. wyniosła **1168 osób**, w tym **657** kobiet, co stanowi **56,3%** ogółu bezrobotnych..

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Granowo wynosi na koniec 2016r. **2 931,00 PLN**, co odpowiada **72.42%** przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Granowo **669** osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a **205** pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi **-464**. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy 35,8% pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), **35,6%** w przemyśle i budownictwie, a **11,4%** w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 11,4% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa,

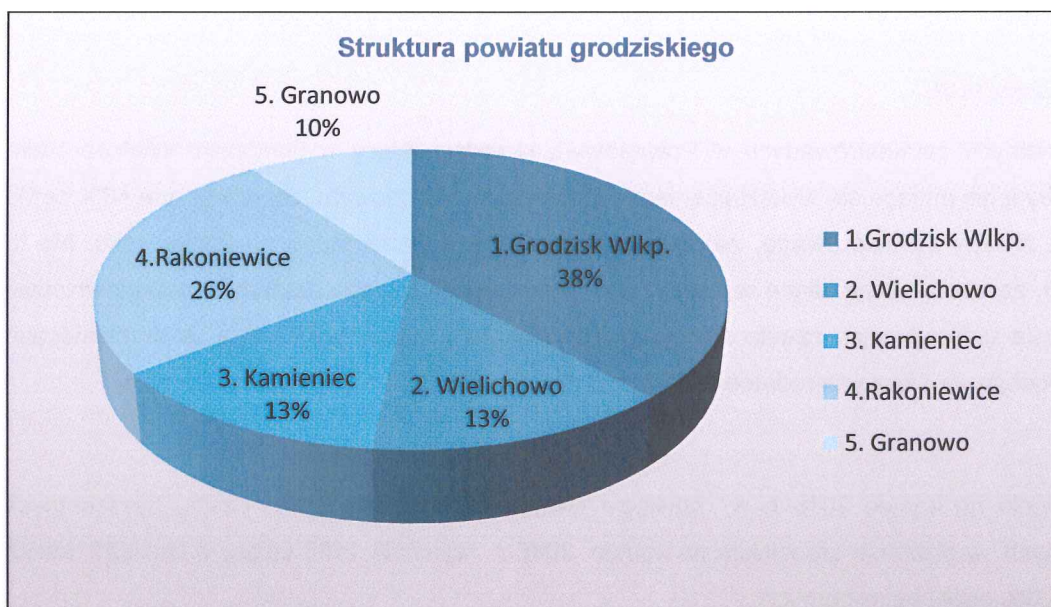
Bezrobotni zamieszkali na wsi stanowią większość bezrobotnych ogółem. Taka sytuacja miała miejsce zarówno na koniec 2015 r. (949 osób, co stanowi 65,2% ogółu bezrobotnych), 2016 r. (787 osób, co stanowi 67,4% ogółu bezrobotnych). Zaznaczyć trzeba jednak, że powiat grodziski zamieszkują w 60% mieszkańcy terenów wiejskich (dwie z pięciu gmin powiatu, to gminy wiejskie). Nie ma na terenie

powiatu typowych gmin popegeerowskich, problem bezrobocia na wsi nie różni się znacząco od sytuacji osób bezrobotnych na terenach miejskich. Bezrobotni na wsi to osoby, które nie posiadają własnych gospodarstw rolnych, najczęściej o niskich kwalifikacjach zawodowych, głównie z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym.

Powiatowy Urząd Pracy w Grodzisku Wielkopolskim obejmuje działalnością pięć gmin tworzących powiat grodziski. Wśród nich występują trzy gminy miejsko – wiejskie i dwie wiejskie,

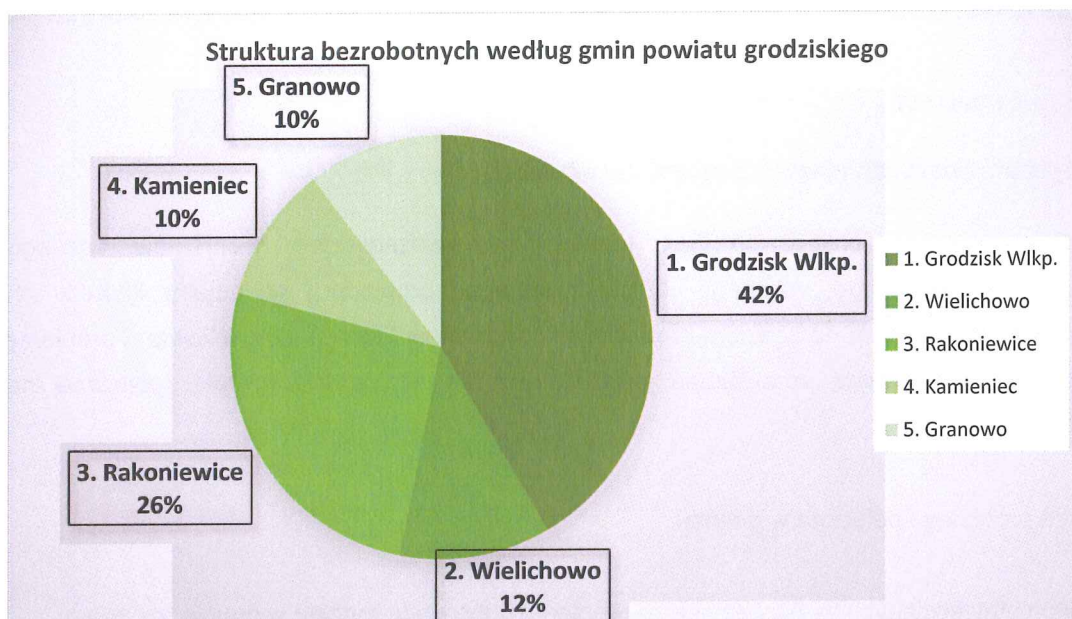
Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grodzisku Wielkopolskim najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkuje gminę Grodzisk Wielkopolski (476 osób) i Rakoniewice (336 osób). Mniej licznie reprezentowane są osoby zamieszkujące gminy Wielichowo (96 osób), Kamieniec (134 osób) i **Granowo (126 osób)**.

Struktura powiatu grodzkiego według podziału na gminy w 2014 roku

Struktura bezrobotnych według gmin powiatu grodziskiego na koniec stycznia 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne PUP

Na podstawie powyższych wykresów, możemy zauważyć, że bezrobotni z terenu gminy Grodzisk stanowią większy odsetek wśród wszystkich bezrobotnych, aniżeli mieszkańcy gminy Grodzisk w odniesieniu do ogółu mieszkańców powiatu (38% mieszkańców, 42% bezrobotnych). Odwrotna zależność występuje w przypadku gminy Kamieniec, gdzie mieszkańcy stanowią 13% ludności powiatu, a bezrobotni 10% ogółu zarejestrowanych w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy. W przypadku Gminy Granowo sytuacja jest na jednakowym poziomie jest to najmniejsza gmina wiejska w powiecie pod względem liczby ludności jak i powierzchni, toteż posiada najmniejszy procent osób bezrobotnych.

Tabela nr 11. Struktura bezrobotnych według gmin w wybranych kategoriach osób bezrobotnych – stan na koniec stycznia 2016 roku

	Ogółem bezrobotni	Bezrobotne kobiety	%
Grodzisk Wlkp.	647	369	57,0
Rakoniewice	406	227	55,9
Wielichowo	180	89	49,4
Granowo	162	86	53,1
Kamieniec	182	96	52,7

RAZEM	1557	867	
-------	------	-----	--

Źródło: Opracowanie własne PUP

2.1.9. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była analiza sprawozdań jednostki realizującej zadania polityki społecznej na obszarze gminy.

Najważniejsze problemy społeczne w gminie

Według danych statystycznych za najważniejsze problemy dotyczące rodziny w gminie uznano:

- UBÓSTWO, BEZROBOCIE, POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA, DŁUGOTRWAŁA CIĘŻKA CHOROBA, BEZROBOCIE SZCZEGÓLNIE WŚRÓD KOBIET, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZYCH.

Niskie dochody mieszkańców, co przekłada się na zubożenie społeczeństwa, są głównym problemem w gminie. Również ważny problem to duża liczba rodzin w których znajdują się osoby długotrwale i przewlekle chore wymagające stałej opieki, a także duża liczba bezrobotnych w tym kobiet na obszarach wiejskich. Mieszkańcom gminy doskwiera także niedorozwój budownictwa socjalnego i złe warunki mieszkaniowe. Innymi, poważnymi zagadnieniami, są samotne matki oraz duże rozmiary biedy, w szczególności wśród rodzin wielodzietnych, osób z niskim poziomem wykształcenia, a także bierność środowiska oraz stereotypowy model rodziny i co za tym idzie dziedziczenie biedy. Ważnym aspektem na obszarze gminy jest słaby potencjał społeczny mający ogromny wpływ na kształtowanie polityki społecznej. Aktywność obywateli między innym poprzez działania w organizacjach społecznych należy wspierać poprzez rozmaite instrumenty, które będą miały wpływ na aktywność i włączenie w nurt życia publicznego społeczność lokalną. Konieczne są zmiany polegające na odejściu od świadczeń opiekuńczych, ratownictwa społecznego, które poprzez rozbudowany system działań osłonowych bardziej utrwalają zjawisko bezradności społecznej, niż aktywizują do działania. Zmiana oznacza także stopniowe zwiększenie znaczenia samego procesu zarządzania polityką społeczną wobec dotychczasowego nacisku kładzionego na proces jej bezpośredniego wykonawstwa.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE
GRANOWO NA LATA 2017-2020

KATALOG GŁÓWNYCH PROBLEMÓW W ZAKRESIE REALIZACJI EFEKTYWNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ W GMINIE GRANOWO (PROBLEMY WYMAGAJĄCE PODJĘCIA DZIAŁAŃ NAPRAWCZYCH)
Niedobory w zakresie poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i pedagogicznego dla rodzin,
Zbyt mała oferta kursów zawodowych i szkoleń dla osób pozostających bez pracy,
Niska aktywność lokalnych organizacji, liderów i instytucji w kierunku rozwiązywania problemów społecznych,
Brak aktywnych form pomocy dla osób starszych w gminie,
Niskie kwalifikacje zawodowe osób pozostających bez pracy w szczególności kobiet,
Dziedziczenie biedy i stereotypowy model życia rodzin na obszarach wiejskich,
Niedostateczna ilość mieszkań komunalnych i socjalnych dla rodzin,
Brak Domu Pomocy Społecznej
Duża liczba bezrobotnych kobiet zarejestrowanych w urzędzie pracy,
Niska aktywność organizacji pozarządowych na obszarze gminy oraz zbyt mała ich liczba,
Brak współpracy samorządu z organizacjami w zakresie wspólnych działań na rzecz rozwoju aktywności społecznej
Brak promocji przedsiębiorczości socjalnej i aktywności w tym kierunku
Niedostateczna oferta szkoleniowa dla osób młodych poszukujących pracę,
Niewystarczająca liczba osób zatrudnionych w Ośrodku Pomocy Społecznej,
Wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców.
Słabo rozwinięty wolontariat na obszarze gminy,
Brak pełnego rozpoznania liczby osób niepełnosprawnych w gminie,
Niedostateczna baza i oferta rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych,
Zbyt mała ilość specjalistycznych szkoleń i porad dla pracowników OPS,
Niewystarczająca liczba pracowników socjalnych w gminie,

Trudności w funkcjonowaniu rodziny w gminie

Według danych zastanych gradacja problemów dotyczących rodziny mieszkające w gminie jest następująca:

1. ubóstwo,
2. długotrwała ciężka choroba,
3. bezrobocie,
4. potrzeba ochrony macierzyństwa,
5. niepełnosprawność,
6. bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych,
7. trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego,
8. bezdomność.

Diagnoza wskazuje na nasilenie się takich problemów, jak: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba, bezradność w sprawach wychowawczych, potrzeba opieki nad osobą zależną, samotność, osłabienie więzi rodzinnych, problemy mieszkaniowe. Wśród trudności, na jakie napotyka rodziny mieszkające na terenie gminy Granowo, pojawia się jeszcze kilka innych zagadnień. Ważną kwestią jest bezrobocie członków rodzin oraz związane z nim ubóstwo, które dotyka zwłaszcza dzieci. Niepokój budzą niskie zarobki, które w konfrontacji z relatywnie wysokimi kosztami utrzymania prowadzą do ubożenia grup mających pracę. Kolejną bolączką jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodziców, której przyczyną są przemoc domowa, agresja, niedojrzałość emocjonalna rodziców, niepełny model rodziny (rozwoły), niezaradność, brak czasu dla dziecka ze strony rodziców, złe wzorce zachowań w rodzinie, konflikty. W rodzinach zaburzonych rodzicom brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, rozładowania napięć powstałych poza domem, właściwych wzorców komunikacji i dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa, obdarzania dzieci uwagą. Rodziny te często żyją w takich społecznościach, które nie chcą ingerować w życie innych lub nie potrafią pomóc, gdyż same nie posiadają właściwych wzorców. W wielu przypadkach dzieci pochodzące z takiej rodziny zostawiane są „same sobie”, większość czasu wolnego spędzają wśród rówieśników na podwórku, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadać w konflikty prawem. W kontekście kłopotów wychowawczych wskazywano na potrzebę zwiększenia dostępu do specjalistów – psychologów i pedagogów, a także szeroko rozumianego poradnictwa związanego z rozwiązywaniem różnych problemów życiowych. Pojawiła się również kwestia braku perspektyw dla młodych ludzi, którzy na terenie powiatu mają kłopoty z kontynuowaniem nauki zgodnie z wymaganiami rynku pracy. W związku z tym po zakończeniu edukacji nie mogą znaleźć zatrudnienia. Poważnym problemem jest również niedorozwój budownictwa mieszkaniowego. Trudna sytuacja finansowa wielu rodzin zamyka przed nimi szanse na uzyskanie własnego mieszkania. Problemy lokalowe, doskwierające szczególnie młodym mieszkańcom, pogłębia niedorozwój taniego budownictwa socjalnego.

Rodziny najbardziej odczuwające skutki problemów

Kategorie rodzin, które najbardziej odczuwają skutki wymienionych wyżej problemów.

1. rodziny wielodzietne,

2. rodziny niepełne, samotnie wychowujące dzieci,
3. rodziny z osobami niepełnosprawnymi,
4. rodziny dotknięte bezrobociem,
5. rodziny ubogie,
6. rodziny patologiczne, uzależnione od alkoholu,
7. pozostałe kategorie: rodziny starsze, niezaradne życiowo, słabo wykształcone, na dorobku.

Instytucje pomagające w rozwiązywaniu problemów społecznych

Według danych dotyczących ilości osób korzystających ze wsparcia oraz potrzeb rodzin i dzieci jest uzasadniona potrzeba dalszego intensywnego rozwijania różnych form doradztwa i poradnictwa, szkoleń, kursów zawodowych, które obejmowałyby takie obszary funkcjonowania rodzin i osób, jak wychowanie dzieci, problemy socjalno-bytowe, oraz pomoc dla osób niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, starszych i samotnych. Również należy podkreślić znaczenie prawidłowego obiegu informacji, pozwalającego na łatwe dotarcie osób zainteresowanych do kompetentnej osoby w konkretnej sprawie i instytucji. Dla stworzenia sprawnego systemu informacji ważna jest współpraca instytucji i organizacji działających w sferze społecznej, m.in. PCPR, OPS, Kuratorium Oświaty, Sądu Rodzinnego czy pedagogów szkolnych. Konkretna pomoc winna być poprzedzona zdiagnozowaniem sytuacji rodzin. Na przykład w przypadku dzieci z rodzin o niskich dochodach wsparcie może polegać na zakwalifikowaniu tej grupy do programu „Wyrównywania szans”, pomocy w uzyskaniu stypendiów (naukowych, socjalnych), pomocy rzeczowej, organizowaniu akcji charytatywnych oraz objęciu programem dożywiania uczniów. W przypadku środowiska osób starszych i samotnych w działaniach pomocowych należy wykorzystać wolontariat. Ważnym wyzwaniem dla podmiotów działających w obszarze pomocy dziecku i rodzinie jest uatrakcyjnienie oferty spędzania czasu wolnego i promowanie zdrowego stylu życia. W tym kontekście podkreślano znaczenie programów wychowawczych i profilaktycznych realizowanych w szkołach oraz zajęć pozalekcyjnych. Nieodzownym elementem pracy z dzieckiem jest działalność zmierzająca do szerzenia wiedzy i kultury pedagogicznej wśród rodziców. Ponadto ważne jest również rozszerzenie pomocy psychologicznej i prawnej.

Problemy związane z dziećmi i młodzieżą na terenie gminy

Trudności na jakie natrafiają dzieci i młodzież mieszkający na terenie gminy to; zła sytuacja materialna rodzin, która nie pozwala na zaspokojenie podstawowych potrzeb, prowadząca do dyskryminacji w szkole dzieci z rodzin ubogich i utraty przez nie poczucia własnej wartości, a także niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych i ograniczona liczba miejsc spędzania czasu wolnego (placów zabaw, świetlic wiejskich i środowiskowych, klubów, obiektów sportowo-rekreacyjnych). Kolejny również ważny problem to uzależnienia (wczesne sięganie po alkohol) oraz przemoc, za pomocą której rozwiązuje się konflikty rówieśnicze. W tym kontekście wskazać można na zanik wzorców moralnych i zaniedbania wychowawcze, dysfunkcje występujące w domu, niewydolność opiekuńczo wychowawczą rodzin. Efektem tego jest powiększanie się grupy młodzieży zdemoralizowanej, nieprzystosowanej do życia w społeczeństwie, wywodzącej się z patologicznych rodzin. Również na obszarze gminy jest utrudniony dostęp do leczenia uzależnień, wskazując

jednocześnie na łatwość w dostępie do alkoholu, narkotyków. Zbyt mała tolerancja i pomoc w kierunku opieki nad osobami niepełnosprawnymi, występują bariery architektoniczne i przejawy nietolerancji wobec osób niepełnosprawnych. Mieszkańcy obszarów wiejskich mają utrudniony dostęp do zajęć szkolnych i pozalekcyjnych. Ponadto na obszarach wiejskich występuje zjawisko niskiej motywacji do nauki z uwagi na niewielkie perspektywy zatrudnienia po zakończeniu edukacji i brak zainteresowania rodziców dalszym kształceniem dzieci. Bariery w prawidłowym rozwoju rodzin są również złe warunki mieszkaniowe i niewystarczająca liczba mieszkań. Analizując problemy związane z dziećmi i młodzieżą, należy wskazać na konieczność zapewnienia alternatywnych form i – co się z tym wiąże – miejsc spędzania czasu wolnego (m.in. w tym celu rozwijanie życia kulturalnego, zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych, zapewnienie wypoczynku w czasie wakacji) oraz na brak opieki rodziców nad dziećmi kończącymi zajęcia szkolne. W związku z tym jednym z zadań władz samorządowych powinno być utrzymywanie istniejących placówek szkolnych i dofinansowanie placówek pozaszkolnych, by mogły należycie spełniać swoją rolę w tym zakresie. Ponadto również ważne jest podniesienie poziomu świadomości społeczeństwa o zagrożeniach uzależnieniami, wzmożenie opieki nad dzieckiem ze strony pedagoga szkolnego i psychologa we współpracy z rodziną.

Przedstawiciele lokalnych organizacji i Liderzy lokalni powinni aktywnie uczestniczyć w rozwoju i aktywizowaniu środowiska lokalnego w tym w rozwoju dzieci i młodzieży. Należy podejmować działania w kierunku:

- działania w zakresie sportu i wypoczynku: budowa ścieżek rowerowych i hal sportowych przy wszystkich szkołach oraz bezpłatne udostępnianie obiektów sportowych dzieciom i młodzieży, również w godzinach popołudniowych; tworzenie placów zabaw dla dzieci do 3 roku życia; lepsze wykorzystanie istniejących obiektów sportowych i wypoczynkowych; dofinansowanie letniego i zimowego wypoczynku dzieci.

3. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym. Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Analiza SWOT została przygotowana w marcu 2016 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej w Granowie. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów. Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

KWESTIA DZIECKA I RODZINY			
Mocne Strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - działania pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i rodzinom, - zabezpieczenie dzieciom i rodzinom dostępu do różnorodnych form spędzenia czasu wolnego, - propagowanie wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży, - prowadzenie działań w zakresie zapobiegania dysfunkcjom rodziny, 	<ul style="list-style-type: none"> - zbyt mała ilość różnorodnych form spędzania wolnego czasu, - niedostateczna ilość wykwalifikowanych specjalistów zajmujących się problematyką rodziny, - nieodpowiednie warunki w prowadzeniu pracy socjalnej, - niewystarczająca baza lokalowa, - niewystarczająca oferta wypoczynku dla dzieci i młodzieży, - niewystarczająca ilość ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży - duża ilość matek samotnie wychowujących dzieci, 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost znaczenia i aktywności organizacji pozarządowych, - realizacja programów pomocowych finansowanych ze źródeł unijnych, - prowadzenie programów profilaktycznych przez szkoły, - odpowiednia liczba szkoleń, kursów dla pracowników socjalnych, - wzrost liczby wykwalifikowanych pracowników, 	<ul style="list-style-type: none"> - bierność środowiska lokalnego, - uzależnienie od pomocy społecznej, - dziedziczenie modelu rodziny i zachowań, - pogłębiające się bezrobocie i ubóstwo, - niski poziom współpracy między szkołą a rodziną, - niewystarczające środki publiczne,
KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH			
Mocne Strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - wzrost znaczenia wykształcenia jako wartość, - podnoszenie kwalifikacji i 	<ul style="list-style-type: none"> - wysoka stopa bezrobocia na obszarze gminy z udziałem kobiet - wysoki wskaźnik bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> - realizacja działań lokalnych i regionalnych skierowanych dla osób długotrwale bezrobotnych, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwijanie się środowiska wykluczenia społecznego, - pogłębianie się zjawiska bezrobocia

<p>umiejętności osób długotrwale bezrobotnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - aktywne działania powiatowego urzędu pracy, - odpowiednie przygotowanie pracowników pomocy społecznej, 	<p>trwałego na obszarach wiejskich,</p> <ul style="list-style-type: none"> - bierność środowiska wiejskiego, - zjawisko dziedziczenia stereotypowego stylu życia, - niski poziom wykształcenia osób długotrwale bezrobotnych, - brak środków finansowych na podnoszenie kwalifikacji, 	<ul style="list-style-type: none"> - realizacja projektów w zakresie przekwalifikowania zawodowego finansowanych ze źródeł unijnych, - wzrost wynagrodzenia za pracę, - realizacja programów władz lokalnych z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów społecznych, - rozwój sektora ekonomii społecznej, 	<p>ukrytego,</p> <ul style="list-style-type: none"> - znaczna przewaga kobiet wśród bezrobotnych, - bierność i dziedziczenie modelu życia w szczególności na obszarach wiejskich, - niechęć do zmian i podjęcia aktywności, - mała aktywność działań lokalnych organizacji w kierunku aktywizacji bezrobotnych, - utrudniony dostęp do oferty szkoleniowej i kursów zawodowych podnoszących kwalifikacje,
<p>KWESTIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH</p>			
<p>Mocne Strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - działania pracowników służb społecznych w zakresie aktywizacji osób niepełnosprawnych, - upowszechnianie informacji o prawach osób niepełnosprawnych i uprawnieniach w zakresie aktywności zawodowej, 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, - brak pełnego rozpoznania ilości osób niepełnosprawnych w gminie, - duże uprzedzenia i stereotypy w stosunku do niepełnosprawnych - niskie wykształcenie wśród osób 	<p>Szanse</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrastająca społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym, - prowadzenie edukacji o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych, - współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> - nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych, - wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej i usługi opiekuńcze.

	<p>niepełnosprawnych, - niedostateczna oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi, - niedostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych,</p>	<p>w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym, - zwiększająca się liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, - likwidacja barier architektonicznych w celu zwiększenia aktywności osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.</p>	
KWESTIA LUDZI STARSZYCH			
Mocne Strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<p>- dysponowanie wystarczającymi formami pomocy społecznej dla osób starszych, - wydłużenie średniego czasu trwania życia, - możliwość realizowania się osób starszych w organizacjach samopomocowych, - poprawianie sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie osób starszych, - korzystanie ze wsparcia wolontariuszy w dziedzinie</p>	<p>- ograniczony dostęp osób starszych do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, - niewystarczająca liczba osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej, a zajmujących się problematyką osób starszych, - niski poziom życia osób starszych; - wzrastająca liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej,</p>	<p>- wpływ postępu medycyny na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych, - prowadzenie promocji zdrowia wśród osób starszych, - system prawny regulujący funkcjonowanie nowych form pomocy społecznej dla osób starszych szansą na poprawę warunków ich życia,</p>	<p>- brak szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym, - niedostosowanie standardów usług do wymogów Unii Europejskiej, - wzrastająca liczba osób samotnych, - niedostosowana dla osób starszych infrastruktura, - niedokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych, - niska świadomość społeczna</p>

<p>pomocy osobom starszym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców, - brak możliwości kontynuacji aktywności zawodowej przez osoby starsze, - brak opieki długoterminowej, 		<p>dotycząca potrzeb osób starszych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych (starzenie się społeczeństwa, niski przyrost naturalny), - niesprzyjająca osobom w III przedziale wiekowym ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju.
ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH			
Mocne Strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - wykwalifikowana kadra pracowników pomocy społecznej, - ciągłe doskonalenie służb społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - deficyt wyspecjalizowanych pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami, - przeciążenie pracowników socjalnych liczbą zadań, - niska współpraca pracowników służb społecznych w powiecie, - niska współpraca pracowników z działającymi organizacjami społecznymi, 	<ul style="list-style-type: none"> - doskonalenie kwalifikacji zawodowych przez kadre pomocy społecznej, - współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty. 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca ilość wykwalifikowanej kadry w stosunku do potrzeb, - wypalenie zawodowe pracowników służb pomocy społecznej.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

--	--	--	--	--

3.1 ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

3.1.1. Podsumowanie części diagnostycznej i prognoza zmian

Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie Gminy Granowo korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zmiany demograficzne, problem starzenia się mieszkańców

Zmieniająca się sytuacja demograficzna - w perspektywie do roku 2020, tj. ubytek dzieci i młodzieży w stosunku do sytuacji dzisiejszej - oznacza zmniejszone zapotrzebowanie na infrastrukturę oświatową a jednocześnie umożliwi bardziej indywidualne podejście do potrzeb tej grupy wiekowej. Należy także spodziewać się wzrostu liczby osób w wieku senioralnym i w związku z tym konieczność modernizacji infrastruktury już istniejącej oraz powstawanie nowych ośrodków - szczególnie z obszaru opieki adresowanych do tej grupy wiekowej. W perspektywie roku 2020 liczba osób w wieku senioralnym będzie systematycznie wzrastała. Należy podejmować działania zarówno w obszarze opieki jak i aktywizacji osób w wieku senioralnym. W zakresie opieki decydujące o możliwości jak najdłuższego przebywania w dotychczasowym środowisku są rozwinięte usługi opiekuńcze, sieć ośrodków wsparcia dziennego oraz dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura ochrony zdrowia (poradnie geriatryczne, rehabilitacyjne, oddziały szpitalne geriatryczne, psychiatryczne, internistyczne).

W najbliższych latach na sytuację demograficzną w gminie będzie również oddziaływać ruch migracyjny ludności, zarówno krajowy, jak i zagraniczny, przy czym wpływ tego pierwszego będzie większy (będą przeważały, występujące od kilku lat i związane ze zjawiskiem suburbanizacji, przemieszczenia z miast na obszary wiejskie). Powyższe zjawiska spowodują, iż struktura społeczna gminy w najbliższych latach będzie kształtować się podobnie jak całego kraju.

Według *Prognozy ludności na lata 2009-2035* opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny, ilość ludności w gminie będzie sukcesywnie wzrastać natomiast struktura ludności gminy w poszczególnych grupach wiekowych będzie się przedstawiała następująco:

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

- osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) – do 2035 roku liczba dzieci i młodzieży będzie systematycznie maleć. Sytuacja ta może stać się szansą dla systemu edukacji, gdyż łatwiej będzie podołać obowiązkowi kształcenia i opieki nad dziećmi przy mniejszej populacji. Istniejąca infrastruktura i baza dydaktyczna na terenie gminy może posłużyć do rozwoju bogatszej oferty edukacyjnej zarówno dla dzieci, które wymagają dodatkowej pomocy w nauce lub chcą rozwijać umiejętności, jak również dla dorosłych, którzy stoją obecnie przed koniecznością udoskonalania swoich umiejętności poprzez kształcenie ustawiczne i szkolenia.
- osoby w wieku produkcyjnym - ich liczba do roku 2020 będzie sukcesywnie maleć a następnie wzrośnie (kobiety w wieku 18-59 lat i mężczyźni w wieku 18-65 lat) przewiduje się spadek udziału osób w wieku niemobilnym (powyżej 44 roku życia) w grupie osób będących w wieku aktywności zawodowej. Grupa ta będzie kończyć aktywność zawodową i zasili grono osób w wieku poprodukcyjnym.
- osoby w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni powyżej 65 lat i kobiety powyżej 60 lat) – liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie stale rosła zwiększając silną obecnie presję na system zabezpieczenia społecznego. Zważywszy na to, iż jednym z obszarów zainteresowań polityki społecznej powinno stać się wspieranie aktywnej starości, należy zadbać o to, aby czas, jakim dysponują współcześni i przyszli seniorzy, mógł być efektywnie i satysfakcjonująco wykorzystany. Ponadto konieczne będzie zapewnienie dla osób starszych odpowiedniej opieki całodobowej, w pierwszym rzędzie mającej charakter rodzinny, a dalej instytucjonalnej.

Bezrobocie

Pozycja członków rodziny na rynku pracy silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych (w grupie osób, które nie pracują, można zidentyfikować największy odsetek doświadczających biedy). Jest ona uzależniona m.in. od poziomu wykształcenia (wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia maleje zagrożenie bezrobociem), co bardzo wyraźnie widać w przypadku osób bezrobotnych zamieszkujących Gminę Granowo. Według danych WUP-u w latach 2013-2016 na terenie powiatu problem braku zatrudnienia w najmniejszym stopniu osiągał osób z wykształceniem wyższym i średnim, a w największym – osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym.

Trudności na rynku pracy w największym stopniu przyczyniają się do ubożenia mieszkańców. Z jednej strony brak pracy, utrata zasiłku dla bezrobotnych uniemożliwiają zarobkowanie, a dodatkowo pozostawanie w bezrobociu przez kilka lat zmniejsza szanse na ponowne zatrudnienie. Z drugiej jednak, wykonywanie niskopłatnej pracy i zatrudnienie w rolnictwie dla osób posiadających niewielkie gospodarstwa również nie zabezpieczają dochodów rodzin na wystarczającym poziomie. Jedną z konsekwencji takiej sytuacji może być emigracja zarobkowa. Ważność problemu bezrobocia w gminie potwierdzają dane OPS. W latach 2013-2016 brak zatrudnienia był trzecią co do wielkości, pod względem liczby beneficjentów, przyczyną udzielania wsparcia z systemu pomocy społecznej. Z roku na rok liczba świadczeń z tego powodu systematycznie wzrasta, należy mieć również na uwadze, iż wzrasta również ilość osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej. Bezrobocie jest nadal jedną z

najistotniejszych przyczyn ubiegania się osób i rodzin o wsparcie z systemu pomocy społecznej Granowie.

Bezrobocie przyczynia się do ubożenia rodzin i w efekcie ich marginalizacji. Na brak pracy w gminie narażone są przede wszystkim: osoby o niższym poziomie wykształcenia, młodzież wkraczająca na rynek pracy bez doświadczenia zawodowego, a także osoby, które przekroczyły 50 rok życia. Bezrobocie generuje wiele dodatkowych problemów w rodzinie. Często jest przyczyną problemów opiekuńczo-wychowawczych, przemocy domowej, uzależnień.

Na poprawę sytuacji istotny wpływ będzie miała poprawa sytuacji gospodarczej kraju. Ważne jest jednak tworzenie lokalnych inicjatyw służących aktywizacji bezrobotnych oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy, oraz realizacja projektów socjalnych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w zakresie podnoszenia umiejętności społecznych i zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wzrost świadomości i motywacji do rozwoju ekonomii społecznej, działań partnerskich w zakresie zmniejszania zjawiska bezrobocia, współpraca z organizacjami pozarządowymi.

Ubóstwo

Problem ubóstwa w zasadniczy sposób dotyka rodziny zamieszkujące Gminę Granowo. Niepokój budzą niskie zarobki, które w konfrontacji z relatywnie wysokimi kosztami utrzymania prowadzą do ubożenia grup mających pracę, co z kolei negatywnie wpływa na sytuację rodziny. Według danych OPS ubóstwo stanowi główną przyczyną ubiegania się o wsparcie z systemu pomocy społecznej. W 2013 roku z uwagi na brak dostatecznych środków do życia udzielono 95 świadczeń, na udzielonych 186, co stanowiło 48,52 % ogółu świadczeń udzielonych przez ośrodek. Z roku na rok jednak ilość świadczeń z tego powodu zmniejsza się, ale zwiększa się ilość świadczeń ogółem udzielanych przez OPS. Ubóstwo obok bezrobocia jest to nadal najistotniejsza przyczyna ubiegania się osób i rodzin o wsparcie. Z uwagi na to, iż rozwiązywaniem problemu ubóstwa zajmują się przede wszystkim jednostki organizacyjne pomocy społecznej na poziomie gminnym, konieczne jest – ze strony samorządu lokalnego – wspieranie ich w tych działaniach pod względem metodycznym i finansowym.

Niepełnosprawność

Wraz ze starzeniem się populacji wzrasta liczba osób niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą, konieczna jest zatem polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi jeżeli chodzi o ich edukację i aktywny udział w społeczeństwie. Sporych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa, oraz budowa dla tej grupy osób systemu wsparcia.

Wzrost udziału osób starszych w ogóle mieszkańców Gminy Granowo z pewnością przyczyni się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bowiem bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności. Nie ulega wątpliwości, że w związku z zakresem kompetencji samorządu lokalnego należy zaprogramować działania, które z jednej strony będą łagodziły skutki niepełnosprawności, np. poprzez systematyczne łamanie barier architektonicznych, a z drugiej – będą ułatwiały poprzez rehabilitację powrót przynajmniej części osób niepełnosprawnych na rynek pracy.

Rodzina, sytuacja dziecka

Analizując sytuację rodzin zamieszkujących Gminę Granowo, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na problem z trudnościami na rynku pracy i problemy finansowe, problemy z pełnieniem roli rodzica, które w istotny sposób utrudniają im funkcjonowanie. W działaniach samorządu gminy szczególne znaczenie powinny mieć inicjatywy służące rozwojowi różnych form doradztwa i poradnictwa, szkoleń, kursów które obejmowałyby m.in. takie obszary funkcjonowania rodzin, jak trudności socjalno-bytowe, kwestie wychowania dzieci oraz problemy związane z uzależnieniami i przemocą domową. Świadczona pomoc winna być poprzedzona zdiagnozowaniem sytuacji rodzin – np. w przypadku dzieci z rodzin o niskich dochodach wsparcie może polegać na zakwalifikowaniu tej grupy do programu „Wyrównywania szans”, pomocy w uzyskaniu stypendiów (naukowych, socjalnych), pomocy rzeczowej, organizowaniu akcji charytatywnych oraz objęciu programem dożywiania uczniów. Ważnym wyzwaniem dla podmiotów działających w obszarze pomocy dziecku i rodzinie w gminie powinno być również uatrakcyjnienie oferty spędzania czasu wolnego i promowanie zdrowego stylu życia. W tym kontekście istotne znaczenie ma prowadzenie zajęć pozalekcyjnych, tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego (placów zabaw, świetlic wiejskich i środowiskowych, klubów, obiektów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych), dofinansowanie placówek pozaszkolnych, by mogły należycie spełniać swoją rolę, realizowanie programów wychowawczych i profilaktycznych, organizowanie akcji w tym zakresie oraz prowadzenie kampanii informacyjnych w środowiskach lokalnych mających na celu zwiększenie świadomości mieszkańców na temat przestępczości oraz zagrożeń wynikających ze stosowania używek. Nieodzownym elementem pracy z dzieckiem powinna być również działalność zmierzająca do szerzenia wiedzy i kultury pedagogicznej wśród rodziców.

Wykluczenie i marginalizacja

Odrębna kategoria problemów dotyczy poszczególnych grup społecznych, które z racji niekorzystnie toczących się kolei losu, czynników mniej lub bardziej zwinionych, doświadczają szczególnie silnej ekspozycji na zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Na terenie gminy można zidentyfikować następujące grupy znajdujące się w trudnej sytuacji: osoby starsze i długotrwale chore, samotne matki, osoby niepełnosprawne, rodziny wielodzietne, ubogie. Integracja tych grup wymaga wdrażania przemyślanych, kompleksowych programów, które będą uwzględniały specyfikę członków danej grupy.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

Kapitał społeczny i ludzki

W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnych społeczności wpływają również kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Samorząd lokalny powinien rozwijać współpracę z sektorem pozarządowym, aby móc w skuteczny sposób realizować nowatorskie rozwiązania i występować o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych. Nie należy zapominać równocześnie o dalszej profesjonalizacji służb społecznych, a w szczególności pracowników zatrudnionych w Ośrodku Pomocy Społecznej, którzy powinni stać się w niedługim czasie liderami i animatorami rozwiązywania lokalnych problemów społecznych. Szkolenia, rozwój zawodowy i zwiększone nakłady na służby społeczne powinny zaowocować zwiększoną efektywnością zawieranych kontraktów socjalnych, programowanych i realizowanych projektów socjalnych. Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec tych kwestii w dokumencie programowym i nie wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

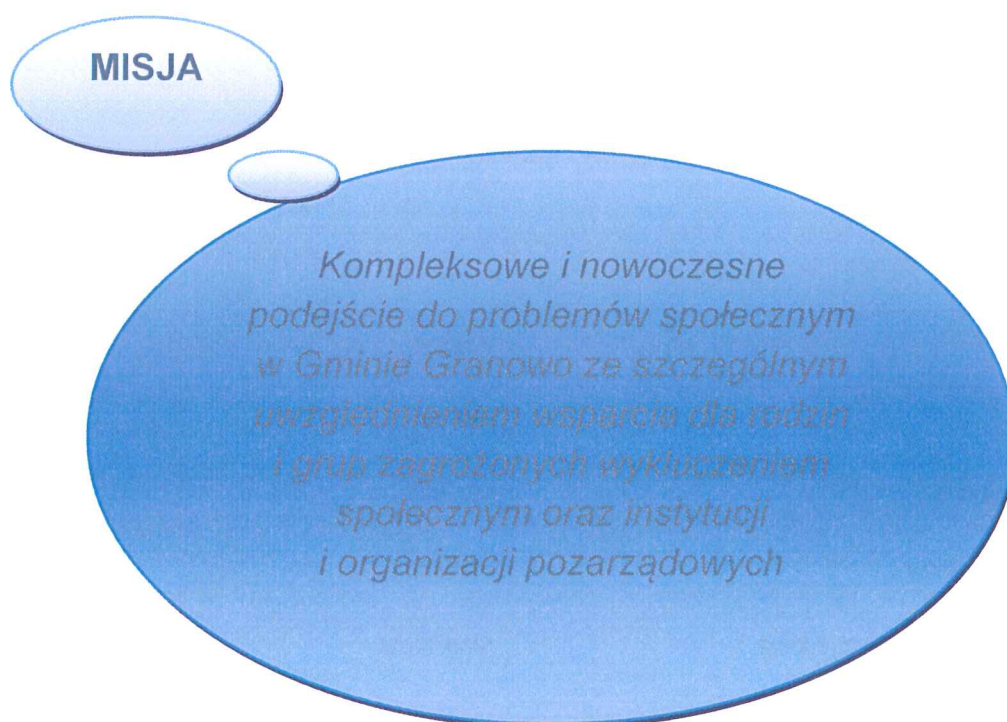
Tabela nr 12. Prognoza problemów społecznych w gminie Granowo

Problemy społeczne	Prognoza zmian w stosunku do stanu obecnego
Ubóstwo	Wzrost
Bezrobocie	Wzrost
Niepełnosprawność	Wzrost
Długotrwała choroba	Wzrost
Potrzeba ochrony macierzyństwa	stagnacja
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	Wzrost
Niska aktywność społeczna	Wzrost
Bezdomność	Wzrost

4. KONSTRUKCJA STRATEGII

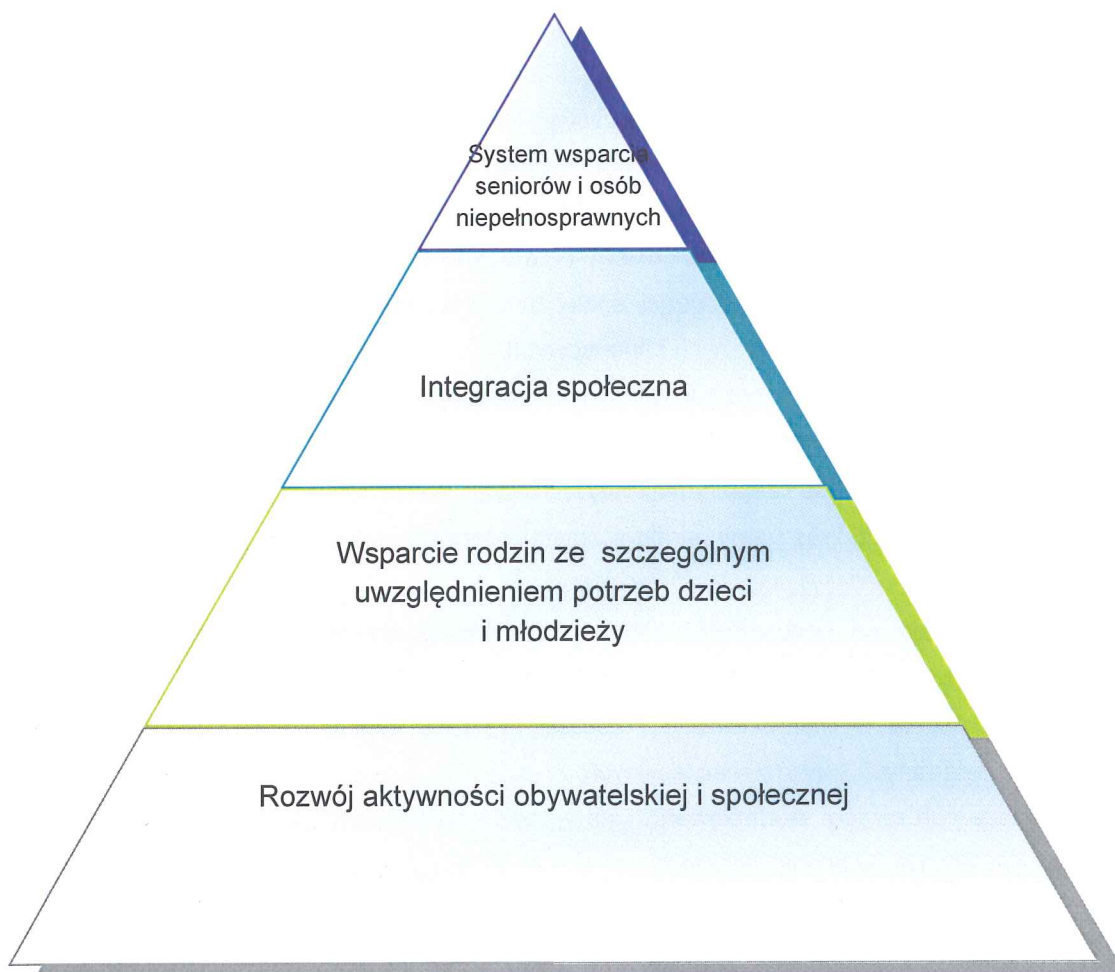
4.1 MISJA

Misja strategii warunkuje sformułowanie kierunków bezpośrednich i pośrednich działań – celów strategicznych i operacyjnych. Ośrodek Pomocy Społecznej za pomocą wyznaczonych celów będzie dążyć do podwyższenia jakości życia mieszkańców w taki sposób, aby poszczególne dziedziny życia i gospodarki wzajemnie się uzupełniały i przenikały tak, aby stworzyć kompleksową poprawę warunków.

Związek Misji z Celami Strategicznymi

Związek misji z celami strategicznymi przedstawiono w formie diagramu pokazującego stopniowanie celów uzależnione od pojawiających się problemów i potrzeb w zakresie obszaru polityki społecznej w Gminie. Cel strategiczny nr 1 dotyczy rozwoju kapitału ludzkiego, obejmuje zdecydowaną większość mieszkańców dlatego stanowi podstawę piramidy. Kolejne cele również są tak samo ważne, ale za każdym razem obejmują inne grupy, należy przyjąć iż zestawienie ma charakter poglądowy.

5. PLANY STRATEGICZNE NA LATA 2017-2020

Celowość, realność, systematyczność i otwartość na problemy społeczne działań Ośrodka Pomocy Społecznej w Granowie na rzecz tworzenia jak najlepszego środowiska życia i pracy dla jej mieszkańców składają się łącznie na wspólną cechę planowości podejmowanych działań. Dotyczy to zarówno działań o charakterze krótkookresowym (rocznym), średniookresowym (kadencyjnym), jak i długookresowym (perspektywicznym, obejmującym kilka następnych kadencji władz samorządowych). Z kolei, głównym warunkiem urzeczywistnienia sformułowanych celów rozwoju społecznego i przeciwdziałania marginalizacji społecznej jest zabezpieczenie odpowiednich środków organizacyjnych, kadrowych, technicznych i finansowych.

Formułowanie celów rozwojowych podporządkowano następującym generalnym zasadom:

- Cele wskazują strategiczne (główne) kierunki rozwoju - odpowiadają na pytania: co chcemy osiągnąć, do czego zmierzamy?,
- Cele wyznaczają zakres (ramy) strategicznych programów i projektów (zadań) realizacyjnych,
- Cele wpływają na koncentrację zasobów (przede wszystkim finansowych) na realizację określonego zestawu programów i projektów (zadań) realizacyjnych,
- Cele pomagają w monitorowaniu i kontroli realizacji zaplanowanych przedsięwzięć oraz ocenie osiąganych efektów realizacyjnych.

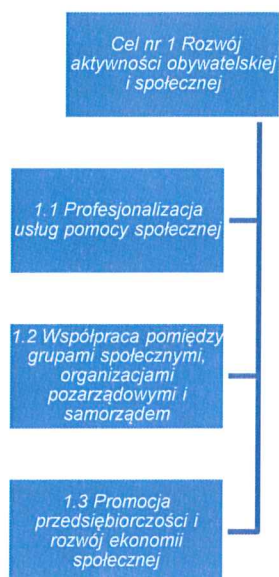
Biorąc powyższe pod uwagę, sformułowano katalog celów rozwojowych w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym w gminie Granowo.

Cel Główny – Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój kompleksowego podejścia do problemów społecznych i realizacja efektywnej polityki społecznej w gminie Granowo

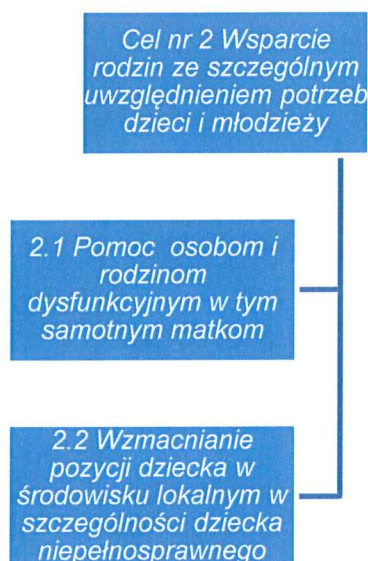
Na realizowany obraz przyszłości składają się cztery cele strategiczne przypisane do czterech obszarów problemowych. W obszarze rozwoju kapitału ludzkiego ich celem jest do 2020 roku włączenie społeczeństwa lokalnego w szeroko rozumianą politykę społeczną ze wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej jako aktywnego lidera określającego kierunki efektywnych działań, inspirującego społeczność i organizacje pozarządowe. Pod wskazanym powyżej celem kryją się odniesienia do realizacji szeregu działań związanych z włączeniem społecznym mieszkańców gminy do aktywnego działania i wspólnego rozwijania się. Cel swoim zasięgiem odnosi się do wielu zjawisk identyfikowanych jako problemy innych obszarów. Należy podkreślić, że cel ten nie zostanie osiągnięty w sytuacji, kiedy podmioty będą działać samodzielnie. Pojawia się tu m.in. aspekt roli i znaczenia systemu jaki został zaprezentowany w Misji gminy.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

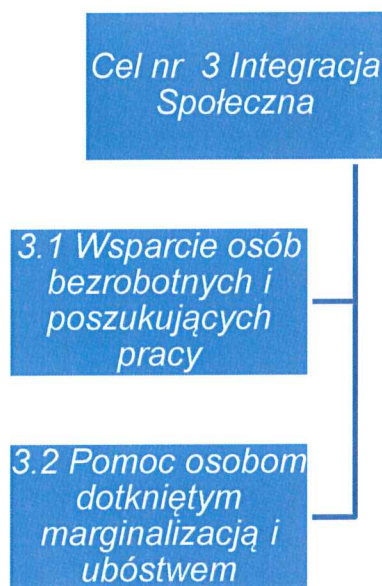
W obszarze wsparcia rodzin celem do 2020 jest nie tylko zabezpieczenie socjalne jednostek i rodzin ale również podejście umożliwiające włączenia do społeczeństwa rodziny dysfunkcyjnej jako pełnowartościową jednostkę. Rodzina wywiera istotny wpływ na kształtowanie się postaw, aspiracji i systemów wartości. Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, błędne lub złe wypełnianie ról społecznych powoduje jej destrukcję a następnie przekazanie złych wzorców, z którymi identyfikują i utożsamiają się dzieci. W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem. Aktywizacja społeczności lokalnej dla rozwiązania trudnych problemów stanowi ważne i trudne wyzwanie dla pomocy społecznej. Z pewnością pomoc finansowa jest ważna – o ile jest dostępna i adekwatna oraz pozwala zaspokajać podstawowe potrzeby materialne, ale nie rozwiązuje innych problemów. Dla poprawy funkcjonowania rodziny problemowej kluczowe znaczenie ma poradnictwo rodzinne i terapia rodzinna. Obie te formy usług wymagają wysokich kwalifikacji zawodowych, których typowy pracownik socjalny, przynajmniej jak do tej pory, nie posiada. Jeżeli są one obecnie realizowane to świadczą je nie pracownicy socjalni, ale przedstawiciele innych zawodów (psychologowie, pedagodzy). Z tego też powodu dostępność poradnictwa rodzinnego i terapii rodzinnej dla klientów pomocy społecznej jest wyraźnie większa w miastach, gdzie tego typu specjalistów jest więcej, niż w gminach wiejskich lub miejsko-wiejskich

W obszarze integracji społecznej celem do 2020 jest aktywna integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także pobudzenie i wspieranie aktywności osób niepełnosprawnych i bezrobotnych z zapewnianiem tym grupom dostępu do aktywnego uczestnictwa społecznego i kulturalnego. Troska o osoby, rodziny i całe środowiska lokalne doświadczające deprivacji, często wielorakich, i w związku z tym narażonych na wykluczanie zarówno z rynku pracy, jak i innych obszarów życia społecznego, stanowi misję współczesnych służb społecznych. Chodzi o to, by służby społeczne, kierując swe działania do jednostek, rodzin i społeczności lokalnych były w stanie osobom marginalizowanym i wykluczonym umożliwić samodzielność życiową, której wyrazem jest pełnienie ról w rodzinie w sposób sprzyjający jej funkcjonalności, uczestnictwo na rynku pracy i aktywność obywatelska w sferze publicznej, w tym zaangażowanie w życie społeczności lokalnej.

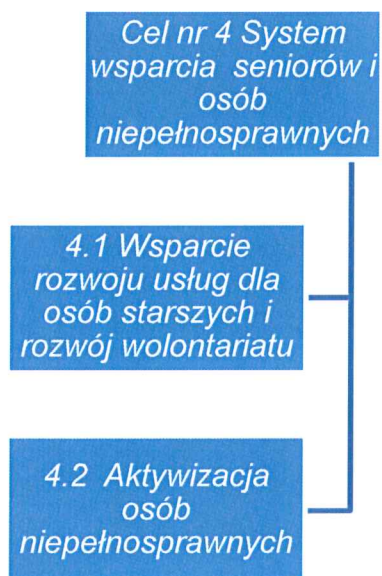
Bezrobocie oznacza stan bezczynności zawodowej osób zdolnych do pracy, zgłaszających gotowość do jej podjęcia. Konsekwencjami w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin są przede wszystkim obniżenie własnej wartości, poczucie bezsilności i beznadziejności oraz niepewności statusu społecznego, pogorszenie standardu życia, ubóstwo, izolacja społeczna, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym, problem z zagospodarowaniem czasu wolnego. Konsekwencją społeczną jest m. in. ponoszenie przez społeczeństwo kosztów świadczeń na rzecz osób bezrobotnych.

W obszarze wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych celem do 2020 jest aktywne włączenie organizacji pozarządowych, wolontariatu w działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych. Współpraca z organizacjami pozarządowymi powinna mieć na celu nie tylko rozszerzenie bazy dla świadczeń opiekuńczych, ale przede wszystkim aktywizację osób starszych w ich środowisku miejsca zamieszkania. Powinna ona stać się samoistnym celem polityki wobec osób starszych. Do najważniejszych zadań w tym zakresie należeć powinny: wsparcie działań integracyjnych w tworzeniu uniwersytetów trzeciego wieku – samorządy lokalne powinny być naturalnym sprzymierzeńcem realizacji polityki senioralnej, popularyzowanie idei przedstawicielstwa seniorów przy organach samorządu terytorialnego poprzez powoływanie rad seniorów, zapewnienie im ważnej i stabilnej pozycji w strukturze lokalnej społeczności, zapewnienie seniorom podmiotowości i samodzielności stosownie do ich poziomu sprawności życiowej.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym należy jednak uwzględnić w nim kontekst psychologiczny i społeczny. W społeczeństwie występują tendencje do izolacji i ograniczania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, i mimo poprawy w tej dziedzinie, niektóre formy dyskryminacji osób niepełnosprawnych stanowią nadal poważny problem. Stworzenie spójnego programu pomocy osobom niepełnosprawnym poprawi sytuację tych osób. Polityka społeczna pomimo posiadanych licznych instrumentów pozwalających rozwiązywać problemy społeczne, nie jest w stanie rozwiązać ich wszystkich. W związku z tym, należy skoncentrować szczególną uwagę na przeciwdziałaniu, które nie pozwoli pogłębiać różnic społeczno – ekonomicznych oraz izolację grup społecznych.

5.1 Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej

CEL STRATEGICZNY NR 1

ROZWÓJ AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ I SPOŁECZNEJ

Cele operacyjne	Kierunki działania	Proponowane wskaźniki oceny efektywności	Podmioty uczestniczące	Źródła finansowania
Cel operacyjny 1.1 profesjonalizacja usług pomocy społecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu. 2. systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez pracowników OPS, 3. wzmocnienie efektywności usług społecznych, 4. kształcenie służb społecznych, 5. systematyczna analiza zasobów finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych, 6. coroczne informowanie Rady Gminy o istniejących potrzebach z zakresu realizowanych zadań, 7. ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez kadre pomocy społecznej w celu lepszego rozpoznawania i reagowania na pojawiające się kwestie społeczne, 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zatrudnionych pracowników, - liczba pracowników społecznych uczestniczących w szkoleniach, - liczba pracowników społecznych uczestniczących w supervizji, - liczba spotkań, szkoleń, warsztatów, - liczba raportów z realizacji strategii, 	<ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, 	<ul style="list-style-type: none"> budżet samorządu województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, fundusze strukturalne,

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

	<p>8. systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie potrzeb społecznych,</p> <p>9. dostosowanie liczby pracowników socjalnych do potrzeb wynikających z bieżącej działalności,</p> <p>10. realizacja projektów współfinansowanych ze Środków Unii Europejskiej.</p>			
<p>Cel operacyjny 1.2 współpraca pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi i samorządem</p>	<p>1. poprawa współpracy samorządowych jednostek pomocy społecznej,</p> <p>2. zacieśnienie współpracy instytucji publicznych z organizacjami społecznymi, kościołami i związkami wyznaniowymi,</p> <p>3. rozwijanie ruchu pozarządowego na terenie gminy,</p> <p>4. wspieranie organizacyjne i szkoleniowe powstających organizacji na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,</p> <p>5. współpraca w realizacji wspólnych projektów partnerskich z lokalnymi organizacjami,</p> <p>6. promowanie idei wolontariatu i pozyskiwania wolontariuszy do współpracy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych,</p>	<p>- liczba Analiz i danych dotyczących stanu problemów społecznych w gminie,</p> <p>- liczba zrealizowanych szkoleń podnoszących kwalifikacje,</p> <p>- liczba projektów systemowych realizowanych z EFS.</p> <p>- liczba raportów i Badań w zakresie zjawiska bezrobocia w gminie,</p> <p>- liczba projektów</p>	<p>- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,</p>	<p>budżet samorządu województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, fundusze strukturalne,</p>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

<p>Cel nr 1.3 promocja przedsiębiorczości i rozwój ekonomii społecznej</p>	<p>7. rozwijanie stałej współpracy jednostek samorządowych z organizacyjnymi pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi, organizacjami pracodawców w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia.</p>	<p>partnerskich,</p>		
	<p>1. realizacja zadań związanych z utworzeniem spółdzielni socjalnej w gminie, 2. promocja samozatrudnienia wraz z Powiatowym Urzędem Pracy, 3. wsparcie inicjatyw partnerskich na rzecz ekonomii społecznej, 4. szkolenia i doradztwo w zakresie „abc” przedsiębiorczości społecznej,</p>	<p>- liczba utworzonych spółdzielni socjalnych, - liczba szkoleń i doradztwa w zakresie ekonomii społecznej, - liczba nawiązanych partnerstw</p>	<p>- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,</p>	<p>budżet samorządu województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, fundusze strukturalne,</p>

5.2 Wsparcie rodzin ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży

CEL STRATEGICZNY NR 2

WSPARCIE RODZIN ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM POTRZEB DZIECI I MŁODZIEŻY

Cele operacyjne	Kierunki działania	Proponowane wskaźniki oceny efektywności	Podmioty uczestniczące	Źródła finansowania
<p>Cel operacyjny 2.1. pomoc osobom i rodzinom dysfunkcyjnym, w tym samotnym matkom</p>	<p>1. pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przewyciężaniu problemów opiekuńczo - wychowawczych poprzez odtworzenie, bądź wzmocnienie ich funkcji, 2. utworzenie mieszkań chronionych dla osób dotkniętych bezradnością i przemocą, w tym osób z dziećmi, 3. zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami, 4. aktywne rozwiązywanie sytuacji kryzysowej w rodzinie, opieka psychologiczna, pedagogiczna, 5. organizowanie wypoczynku letniego dzieciom z rodzin ubogich i wielodzietnych, 6. pomoc materialna dla rodzin pozostających w</p>	<p>- liczba uczestników realizowanych programów w zakresie wsparcia dla dzieci i młodzieży, - liczba rodziców objętych programami i projektami w zakresie poradnictwa, i edukacji, - liczba miejsc w mieszkaniach chronionych, - liczba osób objętych wsparciem, - liczba osób objętych poradnictwem pedagogicznym i psychologicznym,</p>	<p>- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, - organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, ośrodki kultury, ośrodki sportu i rekreacji,</p>	<p>budżet samorządu województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, środki organizacji pozarządowych, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, sponsorzy, fundacje</p>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

	<p>trudnej sytuacji ekonomicznej, 7. współpraca z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży w gminie, dożywianie dzieci, 8. podjęcie działań w kierunku uruchomienia specjalistycznego wsparcia dla kobiet w ciąży, matek samotnie wychowujących dzieci, 9. współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie analizy sytuacji dzieci i młodzieży oraz ich rodzin w celu przeciwdziałania pojawiającym się zjawisku patologii. 10. diagnoza i monitoring sytuacji w rodzinach.</p>	<p>- liczba zorganizowanych wyjazdów dla dzieci i młodzieży,</p>		
<p>Cel operacyjny nr 2.2. Wzmocnienie pozycji dziecka w środowisku lokalnym w szczególności dziecka niepełnosprawnego</p>	<p>1. zwiększenie dostępności do opieki przedszkolnej, szkolnictwa integracyjnego i specjalnego. 2. rozwój opieki przedszkolnej – promowanie idei ogródków jordanowskich, opracowywanie projektów społecznych związanych z opieką przedszkolną. 3. ograniczanie przemocy w rodzinach, profilaktyka, prowadzenie kampanii informacyjno-educacyjnych, 4. poprawa sytuacji społeczno-bytowej rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym. 5. praca z rodziną i wsparcie umożliwiający</p>	<p>- liczba projektów społecznych, - liczba dzieci w grupach i klasach integracyjnych oraz placówkach specjalnych, - liczba rodzin objętych wsparciem i opieką, - liczba ośrodków i miejsc wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.</p>	<p>- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, - organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne pomocy społecznej,</p>	<p>budżet samorządu województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, środki organizacji pozarządowych, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, sponsorzy, fundacje.</p>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

	<p>funkcjonowanie jej w społeczności lokalnej i życiu zawodowym.</p> <p>6. stworzenie kompleksowego i długookresowego programu na rzecz rodzin.</p> <p>7. pomoc materialna rodzinom wymagającym wsparcia.</p>			
--	---	--	--	--

5.3 Integracja Społeczna

CEL STRATEGICZNY NR 3

INTEGRACJA SPOŁECZNA

Cele operacyjne	Kierunki działania	Proponowane wskaźniki oceny efektywności	Podmioty uczestniczące	Zróżła finansowania
<p>Cel operacyjny 3.1. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy</p>	<p>1. objęcie szczególnie pomocą osób pozostających bez pracy (poradnictwo, programy dla grup szczególnego ryzyka).</p> <p>2. wsparcie osób bezrobotnych w zmianie kwalifikacji, kształceniu, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do odpowiednich źródeł informacji poprzez zastosowanie instrumentów rynku pracy, włącznie sektora NGO, organizacji pracodawców.</p> <p>3. rozwój działań polegających na podwyższeniu usług poradnictwa zawodowego poprzez promowanie na każdym etapie życia zawodowego idei planowania rozwoju zawodowego (szczególnie wśród młodzieży oraz niepełnosprawnych).</p> <p>4. opracowanie i wdrażanie programów aktywizacji dla grup zagrożonych wykluczeniem</p>	<p>- liczba osób biorących udział w kursach zawodowych i przekwalifikowujących,</p> <p>- liczba projektów i programów oraz liczba osób nimi objętych w tym współfinansowanych z Unii Europejskiej.</p> <p>- liczba osób bezrobotnych objętych poradnictwem zawodowym, i aktywizacją zawodową,</p> <p>- liczba osób, które otrzymały dotacje z Powiatowego Urzędu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej i utworzenie</p>	<p>- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, -PUP, -organizacje pozarządowe, - OHP,</p>	<p>budget samorządu województwa, budget gmin, budget powiatu, budget państwa, środki organizacji pozarządowych, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, sponsorzy, fundacje</p>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

<p>Cel operacyjny 3.2. Pomoc osobom dotkniętym marginalizacją i ubóstwem</p>	<p>społecznym, 5. propagowanie stylu życia, w tym spędzania wolnego czasu jako czynnika sprzyjającego ograniczeniu skutków niedostosowania społecznego, 6. promocja i wspieranie rozwoju ekonomii społecznej, 7. współpraca z klubem pracy przy PUP, 8. współpraca z organizacjami wspierającymi przedsiębiorczość na obszarach wiejskich,</p>	<p>miejsc pracy u pracodawców, - liczba inicjatyw na rzecz aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zorganizowanych przez organizacje pozarządowe oraz inne instytucje,</p>	<p>- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, -organizacje pozarządowe,</p>	<p>budżet samorządu województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, środki organizacji pozarządowych, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, sponsorzy, fundacje</p>
<p>1. aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, 2. propagowanie pozytywnych rozwiązań w zakresie aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym , 3. wspomaganie funkcjonowania organizacji pozarządowych prowadzących działania na rzecz dzieci i młodzieży oraz rodziny, 4. zwiększenie świadomości w środowiskach lokalnych na temat zjawiska uzależnień – kampanie informacyjne. 5. utworzenie wolontariatu, 6. uaktywnienie działań na rzecz wsparcia osób i rodzin z osobą niepełnosprawną, chorą, starszą.</p>	<p>- liczba projektów i programów oraz liczba osób nimi objętych, - liczba aktywnych organizacji działających lokalnie, - liczba inicjatyw i imprez lokalnych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, - liczba wolontariuszy.</p>	<p>- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, -organizacje pozarządowe,</p>	<p>budżet samorządu województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, środki organizacji pozarządowych, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, sponsorzy, fundacje</p>	

5.4 System wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych

CEL STRATEGICZNY NR 4

SYSTEM WSPARCIA SENIORÓW I OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Cele operacyjne	Kierunki działania	Proponowane wskaźniki oceny efektywności	Podmioty uczestniczące	Źródła finansowania
Cel operacyjny 4.1. wsparcie rozwoju usług dla osób starszych i rozwój wolontariatu,	<ol style="list-style-type: none"> 1. systematyczne podnoszenie jakości usług dla osób starszych, 2. promowanie środowiskowych form wsparcia w tym grup samopomocowych, 3. rozwój wolontariatu na rzecz pomocy osobom starszym, 4. pozyskiwanie wolontariuszy do współpracy w ramach zadań dotyczących problemów pomocy społecznej, 4. diagnoza i monitoring sytuacji osób starszych, 5. stworzenie kompleksowego i długookresowego programu na rzecz seniorów, 6. realizowanie projektów z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia seniorów, 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i chore, - liczba szkoleń zorganizowanych dla wolontariuszy, - liczba klubów seniora, - liczba domów dziennego pobytu i ilość uczestników, - liczba grup samopomocowych 	<ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, - organizacje pozarządowe, - kościoły i związki wyznaniowe 	<ul style="list-style-type: none"> budżet samorządu województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, środki organizacji pozarządowych, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, sponsorzy, fundacje

<p>Cel operacyjny 4.2 aktywizacja osób niepełnosprawnych</p>	<p>7. realizacja zwykłych i specjalistycznych usług opiekuńczych, 8. wspieranie inicjatywy uniwersytetu trzeciego wieku, 9. realizacja inicjatyw partnerskich z udziałem trzeciego sektora,</p>	<p>1. analiza i monitoring sytuacji osób niepełnosprawnych w gminie, 2. systematyczny lobbying na rzecz łamania barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się i transportowych, 3. wspieranie realizacji projektów na rzecz osób niepełnosprawnych w tym chorych i zaburzonych psychicznie, 4. umożliwienie osobom niepełnosprawnym udziału w szkoleniach i przekwalifikowaniach zawodowych, 5. rozwój i wspieranie organizacji pozarządowych jako bazy wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych w tym osób zaburzonych psychicznie, 6. wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, 7. wspieranie działań na rzecz tworzenia aktywnych środowisk lokalnych, 8. popularyzowanie wśród osób</p>	<p>- liczba przeprowadzonych badań i analiz, - liczba imprez i inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych, - liczba projektów i programów realizowanych dla osób niepełnosprawnych w tym zaburzonych psychicznie, - liczba osób niepełnosprawnych podnoszących swoje kwalifikacje, - liczba zorganizowanych szkoleń oraz liczba osób w nich uczestniczących, - liczba organizacji aktywnie działających na rzecz niepełnosprawnych,</p>	<p>- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, - organizacje pozarządowe, - kościoły i związki wyznaniowe</p>	<p>budżet samorządu, województwa, budżet gmin, budżet powiatu, budżet państwa, środki organizacji pozarządowych, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, sponsorzy, fundacje</p>
--	---	--	---	---	---

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GRANOWO NA LATA 2017-2020

	<p>niepełnosprawnych możliwości ich zatrudniania,</p> <p>10. opracowanie programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,</p> <p>11. działanie służące rozwijaniu i promocji form współpracy pomiędzy pracodawcami, organizacjami pozarządowymi, samorządem lokalnym, zwiększające możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych.</p> <p>13. wspieranie rozwoju placówek działających na rzecz niepełnosprawnych w tym chorych i zaburzonych psychicznie,</p> <p>14. współdziałanie z otoczeniem osób niepełnosprawnych.</p>	<p>- liczba osób niepełnosprawnych podejmujących pracę,</p> <p>- liczba osób korzystających z dofinansowań w zakresie rehabilitacji społecznej,</p> <p>- liczba placówek i miejsc dla osób niepełnosprawnych w tym dla osób zaburzonych psychicznie.</p> <p>- liczba zorganizowanych szkoleń oraz liczba osób w nich uczestniczących,</p> <p>- liczba imprez kulturalnych i wydarzeń z udziałem osób niepełnosprawnych,</p>	
--	--	---	--

6. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegać będą na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych kwestii społecznych. Podstawowym celem wyżej wymienionych działań będzie dostarczenie praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Nadzór nad strategią przebiegać będzie wielotorowo poprzez badanie poziomu osiągniętych poziomów realizacji, analizę działań i wskaźników, okresowy przegląd postępów oraz cykliczne sporządzanie raportów z realizacji celów strategii. Realizacja celów określonych w Strategii nie jest możliwa bez współpracy działających na terenie gminy jednostek, instytucji, służb i organizacji, których współpraca powinna być koordynowana oraz monitorowana przez organ powołany do zarządzania strategią.

6.1 Wskaźniki efektywności realizacji strategii

Do oceny i obserwacji wdrażanych działań i zaplanowanych celów w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przydatne będą wskaźniki monitoringowe. W tym celu, aby móc jasno określić stopień efektywności realizacji strategii, dla każdego celu operacyjnego wyznaczono wskaźniki oceny efektywności jego realizacji. Oceny wskaźników dokonuje się w procesie zarządzania strategią. Analiza wskaźników monitoringowych może być użytecznym narzędziem do podejmowania decyzji związanych z realizacją strategii rozwiązywania problemów społecznych. Dokument, jakim jest strategia powinien wskazywać, jakie instytucje są odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych celów operacyjnych a ponadto, jakie gremia czy osoby będą zaangażowane w proces podejmowania decyzji dotyczących bieżącej realizacji strategii.

6.2 Cechy Programów i Projektów

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczala na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a. własnych zasobów samorządu,
- b. poprzez organizacje pozarządowe,
- c. poprzez inne instytucje zewnętrzne.

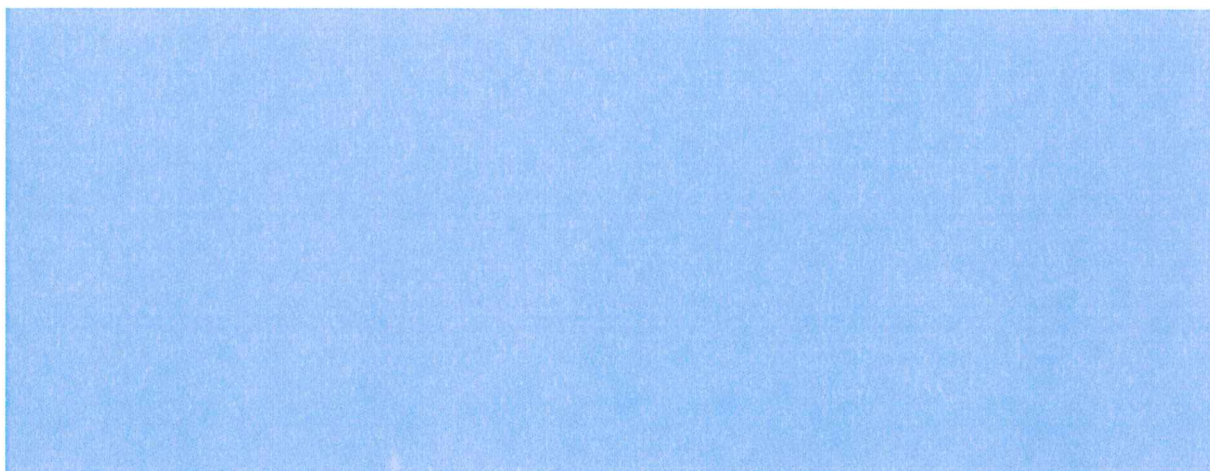

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. Efektywność – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania, a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.

2. Skuteczność – jest to zgodność między stanem rzeczy określonym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).

3. Celowość – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

SPIS TABEL

Tabela nr 1. Mieszkańcy Gminy Granowo wg płci.

Tabela nr 2. Struktura wieku ludności gminy wg grup funkcjonalnych z końcem 2016 roku

Tabela nr 3. Ludność gminy w 2016 r (wg grup wiekowych – 10 lat)

Tabela nr 4. Struktura ludności Gminy w latach 2013-2016

Tabela nr 5. Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia

Tabela nr 6. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w Gminie w latach 2013-2016.

Tabela nr 7. Zestawienie danych dotyczących realizacji pomocy społecznej w Gminie Granowo

Tabela nr 8. Zestawienie danych dotyczących realizacji pomocy społecznej w Gminie Granowo

Tabela nr 9. Porównanie wskaźników bezrobocia w XII 2015 i XII 2016 dla Powiatu grodziskiego

Tabela nr 10. Struktura wieku bezrobotnych wg stanu na koniec grudnia 2016

Tabela nr 11. Struktura bezrobotnych według gmin w wybranych kategoriach osób bezrobotnych stan na koniec 2016 r.

Tabela nr 12. Prognoza problemów społecznych w gminie Granowo